Dr.DUR MUHAMMAD PATHAN

SCHOLAR, HISTORIAN, WRITER & POET.

- A NOBLE MAN WITH NOBLE CAUSE

. He IS TREND-SETTER IN HISTORICAL RESEARCH & LITERATURE. HE NEEDS DUE RECOGNITION & APPRECIATION BY INTERNATIONAL LEARNED BODIES AND INDIVIDUALS. HE HAS PROVED HIS WORTH TO GET NOBLE AWARD.

For the verification of any information

About Dr.Pathan, Please refer his FaceBook Profile, LinkedIn Profile, His website www.drpathan.com and Documentary Proofs attached here-with in Pdf

FAMILY BACKGROUND:

- He belongs to a poor family and possesses no any Moveable or Immovable property. His Source of income was his Salary during Service and now only Pension. [In spite his limited income, he has been supporting poor families financially since two decades. Photos of Bank Slips can be provided, if desired]
- Got education as a Regular Student up to Matric/10th Class as it was not affordable for his family to continue for further studies as a Regular Student. However, got various Degrees with positions as an External Candidate. He never attended any University but, guided and supervised University Professors in M.Phill and Ph.D[For example Prof. ImdadSahito, Dean Shah Latif University, did M.Phill and Ph.D under his Supervision.

BIO – DATA

NAME: DUR MUHAMMAD PATHAN S/O HAJI GUL MUHAMMAD

• BIRTHDATE & PLACE: 25 May 1945, Khair Muhammad Arija

PLACE OF BIRTH: Taluka Dokri, District Larkano, Sindh, Pakistan

• N.I.C NO.: 43201-1869681-7

ADDRESS: GUL HAYAT INSTITUTE, Khair Muhammad Arija, Taluka

Bakrani, District Larkano, Sindh, Pakistan

QUALIFICATIONS:
 B.Ed. (First Class, First Position) 1971

M.A (First Class, Third Position) 1972

Ph.D (Sindh University) 1979

EXPERIENCE (Service Record) :

Deputy Director	09 May 1985 to 10 May 1990	Institute of Sindhology
Assistant Professor	29 May 1985 to 30 June 1991	
Acting Director	01 Oct. 1985 to 14 Nov. 1985	Institute of Sindhology
Hon. Advisor	1989 to May 1990	Pakistan Study Centre, Jamshoro
Principal	Nov. 1991 to Apr: 1995	Govt. Science College Dokri
Associate Professor	01.July 1991 to 13 Aug. 2001	Govt. Science College Dokri&Govt. Degree College Larkano
District Officer Education	14 Aug. 01 to 28 Mar. 03	(Colleges), Larkano
Professor in Grade 20 &Principal	01 March 2003	Govt. Degree College Sukkur
Director Non formal Education, Sindh Province.	2004 – 2005	Sindh
Vice Principal	Sept-2005 to Oct-2006	Cadet College Larkano
Principal	2010-2012	Szabist College , Larkana
Scholar on Assignment	(Three Years)	Sindh Archives
Independent Translator	(Two Years)	Law Department

AFFILIATIONS WITH LEARNED BODIES/ ASSOCIATIONS

- **1. Ex-Member** Board of Governors Cadet College Larkano
- **2. Ex-Member,** B.LS.E, Larkano (1998 1999).
- **3. Ex- Member,** Board of Studies Shah Latif University, Khairpur.
- 4. Member, B.O.G of Sindhi Adabi Board, Jmashoro (1989 to 1991, & sitting member).
- **5. Ex- Member,** Academic council of the B.LS.E, Larkano.
- **6. Ex- Member,** BOG, Mirza KaleechBaig Chair University of Sindh.
- **7. Ex- Member BOG**, Bilawal research Institute Nawshah.
- **8. Paper Setter for** Inter, B.A, M.A (Sindhi Subject) for various Universities & Boards.
- 9. (EX)Member Board of Governors Preservation of the Antiquates of Sind
- 10. (EX) Member Board of Governors Bilawal Research Institutes.

<u>AFFILIATIONS WITH LEARNED BODIES/</u> <u>ASSOCIATIONS</u>

- 11. Member, "Bazam-e-Talib-ul-Moula"(Literary Body)
- 12. Member, "Sindhi AdabiSangat"(Literary Body)
- 13. Founder Member, "Larkana District Historical Society
- 14. Founder President, "Sindh SugharSangat (Association of Folklore Poets)
- 15. Founder President, "Sindhi Writers Welfare-Guild"
- 16. Founder Chairman, "Shaheed Hosh Muhammad Sheedi Welfare Organisation" (EX) President, Sachal Adabi Markaz, Larkano (1996)
- 17. Member, Arts Council of Pakistan, Karachi.
- 18. Member, Pakistan Institute of International Affairs.

MEDALS/AWARDS:

- ✓i. SindhMadressah Silver Medal (1985) (on account of conducting research and establishing Museum)
- ✓ii. Vice Chancellor's Medal (1987) (on account of rendering services in connection with Silver Jubilee Celebrations of the Institute of Sindhology)
- ✓iii. Personal Name Corner Institute Of Sindhology (in recognition of services rendered for obtaining rare books and material, the Institute of Sindhology has established "DR. DUR MUHAMMADPATHAN CORNER" in its Research Library).
- ✓iv. Sindh Graduate Association Gold Medal (1992) (on account of promotion of Research in Sindhi Literature).
- ✓ v. The 2000 Millennium Medal Of Honor (2000)(by American Biographical institution, Inc. for rendering literary and research services of International Standard)

MEDALS/AWARDS:

- ✓ vi. Larkano Award (2001)(by Shahrilthad District Larkano for promoting idea of District Larkano 100 years celebrations)
- ✓vii. Life-time Achievement Award (2005)QalandarShahbazMela Committee
- ✓ viii. Life-time Achievement Award SachalSarmastYadgaar
- ✓ Committee.
- ✓ ix. Tamghaailmtiaz (Presidential Award by Government of Pakistan (Received and later on denounced in protest of Government Policy against interest of Sindh Province.

LITERARY CONTRIBUTION:

- ❖1. As a writer he started contributing for Journals, Periodical and Newspapers from 1981. His writings were published weekly from 1981 up to 2019 without any break. Total number of his Articles is nearly 50 per year x 40 years.
- ❖ 2. He is a Poet of his own right. Self-Finding and Self-Searching is the message of his poetry. He use to wish daily Good Morning, Good Evening and Good Night Wishes. For this he composes Poetry in his Mother tongue Sindhi but, share on LinkedIn, Facebook and other internet Groups with English translation. On Groups he is followed by more than 10,000 people. He is doing his excellent job since last 10 years.
- 3. He is Author of handsome numbers of books in English, Urdu and Sindhi languages:

LITERARY CONTRIBUTION:

S.No	Year	Title	Subject
1	1981	Moti MoarMalook Ja	Folklore literature
2	1983	AsanjaAdeeb	Biography
3	1983	Jo KakayoMutalioMoun	Criticism
4	1984	AienoAienOliro	Column
5	1984	ZihniAzmaish	Child Literature
6	1985	SiyasiChurpur	History
7	1985	ChhelirayWaroShahzado	Child Literature
8	1985	MaulanaUbedullah Sindhi	Biography
9	1986	Adarsh Rang	Poetry
10	1987	AdabAienMahol	Research
11	1987	Sindhology Souvenir	Research/Editing

LITERARY CONTRIBUTION:

S.No	Year	Title	Subject
11	1987	Sindhology Souvenir	Research/Editing
12	1988	Jehira Gul Gulab Ja	Folklore literature
13	1989	Allama I.I. Kazi Souvenir	(Co-Editing)
14	1991	MotyanMuthMalook Ji	Folklore literature
15	1995	LatyoonSunnLuqmanJoon	Folklore literature
16	2002	Luminaries Of Larkano	Research
17	2005-2006	INDUS-XIV (Annual Magazine)	Coordinator of the Cadet College Larkana
18	2006	"Creativity" CompilationCadet College Larkana's writings	Cadet College Larkana
19	2007	"Indus Annotated" keep to Cadet College Larkana Annual Magazines"	co-compiler

RESEARCH CONTRIBUTION:

- > Examiner for M.Phil&Ph.D in various subjects for various Universities.
- > Approved **Ph.D Guide** in Sindhi
- (University of Sindh & Shah Latif University, Khairpur).
- > Approved **Ph.D GUIDE** in Pakistan Studies
- (University of Sindh & Shah Latif University, Khairpur). Approved Ph.D GUIDE in Education'
- (University of Sindh).
- Approved Ph.D GUIDE in Sindhology (University of Sindh)
- Approved Ph.D GUIDE in History & Culture (Pakistan Study Centre, Jamshoro).
- Approve Ph.D GUIDE in Pakistan Studies (Shah Abdul Latif University, Khairpur).
- Approved M.Phil GUIDE in Pakistan Studies (Quid-I-Azam University, Islamabad).

Guided / Produced: CONTRIBUTION:

i. FerozaSammo. **M.Phil**in Sindhi, (Sindh University).

Topic: "Child Literature in Sindhi Language".

ii. Dr. Bashir Ahmed "Shad". Ph.D in Sindhi (Sindh University).

Topic: "Life & Poetry of MoulviSanauallahAbassi".

iii. Mr. Imdad Hussain, M.Phil, in Pakistan Studies (Quid-I-Azam University Islamabad).

Topic: "Hassian Ali Effindey – Life & Educational Services".

iv. Dr. Imdad Hussain SahitoPh.Din Pakistan Studies, (Shah Latif University)

Topic: "Decade of Dacoits in Sindh".

v. Zulfiqar Jalbani. M.Phil in Sindhi (Shah Latif University).

Topic: "Life & Contribution of GulamRabani Agro".

Guided / Produced: CONTRIBUTION:

vi. Dr. Ahsan Danish, Ph.D in Sindhi (Sindh University) (Co-Guide).

Topic: "Study of Poetry of Shah Latif".

vii. Dr. Fayaz Latif Ph.D in Sindhi (Sindh University) (Co-Guide).

Topic: "Study of Poetry of Shaikh Ayaz".

ix. Manzoor Solangi Ph.D in Sindhi (Shah Latif University)

(waiting for result)

Topic: "Contribution of Larkana District towards promotion research in Sindhi Literature".

x.Ikhtiyar Ali SiyalPh.D in Sindhi (Shah Latif University) (waiting for

result)

Topic: "Analytical Study of Sindhi Literature"

Ph.D Examiner

STORY OF AN IDEAL PERSON, WHO IS SECOND TO NONE IN SO MANY FIELDS.

Dr. Dur Muhammad Pathan is a man of so many qualities and has set new trends in Historical Research,

Literature and Social services.(http://drpathan.com/index.php/about-us/founder/bio-data)

- He is from poor family having no Moveable or Immoveable property,
- He, because of poverty of his family was not able to get education from any College or University but, supervised and guided College and University Teachers in M.Phill&Ph.D, and also got position in University Examinations in capacity of an external candidate.
- He did his Ph.D in Sindhi Literature but was appointed Ph.D Guide/Supervisor in various Subjects of Social Sciences.
- He served in Government Department as Professor, Vice Principal of the Cadet College, Principal of Szabist and Post Graduate Colleges, Remained Deputy Director of Institute of Sindholoy for 5 Years, Remained a Research Scholar in Sindh Archives and served Law Department in capacity of Independent Translator and translated Acts of Ten Years in two years.
- His services rendered in the field of Historical Research and Literature have been appreciated by Learned Bodies and Scholars of international repute.(http://drpathan.com/index.php/aboutus/founder/people-speak-about-qul-hayat)
- He started contributing for Newspapers, Journals and Periodicals in 1981 and without any break his writings are being published daily.
- He is author of so many books written in Sindhi, Urdu and English,

STORY OF AN IDEAL PERSON, WHO IS SECOND TO NONE IN SO MANY FIELDS.

Dr.Dur Muhammad Pathan is a man of so many qualities and has set new trends in Historical Research, Literature and Social services.(http://drpathan.com/index.php/about-us/founder/bio-data)

- Since last 10 years, he composes his poetic Good Wishes (Morning, Evening and Night) with translation into English (http://drpathan.com/index.php/corners/dr-pathan/good-wishes/goodday-wishes).
- His Poetry has been designed by various Designers in Sindh and Abroad and shared by them at large. (http://drpathan.com/index.php/corners/dr-pathan/good-wishes/designed-good-wishes)
- He founded Gul Hayat Institute in August 1990 (http://drpathan.com/index.php/corners/dr-pathan/presentation-by-dr-pathan/presentation-by-dr-pathan/presentation-on-gul-hayat(Final) and made it as a unique Resource Centre for Researchers and Scholars.
- (https://www.youtube.com/watch?v=zzdNfGholSQ&feature=emb_title)
- His Website <u>www.drpathan.com</u> is a Treasurer of material on History, Culture and Literature of Sindh. (https://www.youtube.com/watch?v=zzdNfGholSQ&feature=emb_title).
- He has been donating rare material, books and photographs to various Learned Bodies of Sindh. Such as 'Latif Chair' (Karachi University), 'Sachal Chair' (Shah Latif University, Khairpur), Institute of Sindholoy (Sindh University), Sindhi Adabi Board (Jamshoro) and Sindhi Language Authority (Hyderabad)

DrDur Mohammad Pathan, Gul Hayat Institute, Vill: Khair Muhammad Arija, District: Larkana, Sindh, PAKISTAN Amsterdam, Our ref.: 7 September 1998 Your ref.: Dear DrPathan, INTERNATIONAAL INSTITUUT VOOR SOCIALE GESCHIEDENIS INTERNATIONAL INSTITUTE OF SOCIAL HISTORY INTERNATIONALES INSTITUT FUR SOZIAL GESCHICHTE INSTITUT INTERNATIONAL D'HISTOIRE SOCIALE

Having reported on my visit to the Gul Hayat Institute, I can confirm that the International Institute of social History (IISH) has been impressed by the considerable efforts made by the Gul Hayat Institute (GHI) over the past eight years in preserving valuable historical material on Sindh society.

IISH realizes that you and your family have sacrificed much for the realization of this archive in the village of Khair Muhammad Arija.

IISH considers it important that such work should be facilitated in the future. In this spirit, we would like to suggest that GHI and IISH be affiliated to each other. The purpose of this affiliation is to help ensure that material on the history of Sindh and other parts of Pakistan be conserved for future generations. IISH is looking forward to co-operation with GHI in the exchange of information and in other ways that may be of mutual benefit.

We trust that this affiliation will lead to a strengthening of the GHI as well as to more scholarly interest in the history of Sindh at the IISH. To this end, we invite you, Drdur Mohammad Pathan, in your personal capacity as well as in that of Director of the Gul Hayat Institute, to initiate this new co-operation between our Institutes in Sindh.

Your Sincerely,
Pro. Willem van Schendel
Asia Department
Cruquiusweg 31 – NL-1019 AT AMSTERDAM – Tel 31-20-6685866 – Fax 31-20-6654181
ABN – AMRO Bank 41.13.90.805 – Postgiro 4740245

Dr. Dur Muhammad Pathan
has been nominated to receive the
distinct honor of
2000 Millennium Medal of Honor

ABIAmerican Biographical Institute, Inc. Publisher of Biographical Reference Works since 1967

Member of the Publishers Association of the South National Association of Independent
Publishers

Main Office: 5126 Bur Oak Circle, PO Box 3121 Raleigh, North Carolina 27622 USA * Established
1967 * Fax H9-781-8712

The Governing Board of Editors of the American Biographical Institute takes pleasure in announcing that

The ABI is the publisher of biographical reference volumes such as the International Directory of Distinguished Leadership, Personalities of America, Five Thousand Personalities of the World, International Book of Honor, and Most Admired Men and Women of die Year. These volumes, and others are recognized throughout the world as leading sources of reference on outstanding individuals.

The American Biographical Institute honors those individuals who are contributing to a better society by building better communities through outstanding service on local, state, or international levels. These leaders contribute their time and talents to civic organizations, public and private schools, universities and colleges, government organizations, professional groups, religious organizations, and more. Dr. Dur Muhammad Pathan is among a select group who have been nominated because of his outstanding accomplishments to date and noble example ne has set for his peers and entire community.

Criteria for 2000 Millennium Medal of Honor is based on merit. The American Biographical Institute acknowledges successful individuals whose achievements represent a diverse range of activities such as business executives, volunteer workers, fund raisers, entrepreneurs, researchers, educators, associations organizers and officers, community project leaders, trendsetters, decision-makers, artists, humanitarians, entertainers, inventors, authors, musicians, and others whose activities will effect future generations. The 2000 Millennium Medal of Honor award stands for exceptional deeds and dedication to goals.

We hope you mil assist the American Biographical Institute in recognizing the accomplishments of Dr. Dur Muhammad Pathan

Sincerely,
J. M. Evans
President
December 1998

DR.DUR MUHAMMAD PATHAN – A GREAT WRITER

Eminent Scholar, Historian and Poet Dr.Dur Muhammad Pathan is a Writer of his own right. He is Author of handsome number of Books:

Publications

•Note: Have been contributing columns and articles for newspapers, journals and periodicals since 1980 and hundreds of titles has been published. Have remained columnist of Hilal-e-Pakistan, Jago, AwamiAwaz and Kawish etc. Regular Column under title "Tareekh Ji Dareekhulaythi" is been published daily since years.

Publications

Year	S.No	Title	Subject
1981	1	Moti MoarMalook Ja	Folklore literature
1983	2	AsanjaAdeeb	Biography
1983	3	Jo KakayoMutalioMoun	Criticism
1984	4	AienoAienOliro	Column
1984	5	ZihniAzmaish	Child Literature
1985	6	SiyasiChurpur	History
1985	7	ChhelirayWaroShahzado	Child Literature
1985	8	MaulanaUbedullah Sindhi	Biography
1986	9	Adarsh Rang	Poetry
1987	10	AdabAienMahol	Research
1987	11	Sindhology Souvenir	Research/Editing
1988	12	Jehira Gul Gulab Ja	Folklore literature

Year	S.No	Title	Subject
1987	11	Sindhology Souvenir	Research/Editing
1988	12	Jehira Gul Gulab Ja	Folklore literature
1989	13	Allama I.I. Kazi Souvenir	(Co-Editing)
1991	14	MotyanMuthMalook Ji	Folklore literature
1995	15	LatyoonSunnLuqmanJoon	Folklore literature
2002	16	Luminaries Of Larkano	Research
2005-2006	17	INDUS-XIV (Annual Magazine)	Coordinator of the Cadet College Larkana
2006	18	"Creativity" Compilation Cadet College Larkana's writings	Cadet College Larkana
2007	19	"Indus Annotated" keep to Cadet College Larkana Annual Magazines"	co-compiler

DrPathan Books on Website www.drpathan.com

S.No	Title with Links touch the title book will be opened	S.No	Title with Links touch the title book will be opened
1	Aman Sabha - Activities and Resolutions of its Branches	11	List of All Members of Sindh Assembly from 27th APRIL, 1937 till Date
2	Aman Sabha - Pirs of Sind Against Non-co-Operation	12	Pottenger's correspondence on Sindh and from Sindh
3	Aman Sabha - Swaraj Sabha Formation of new political part at SHIKARPURE	13	SINDH AND WORLD WAR
4	Aman Sabha - Taluka Local Board Against Non-co-operation	14	<u>SINDH IN 1942</u>
5	Aman Sabha - The National Service Society Formation of New Political Party at Hyderabad	15	Sindh Main SiyasiChurpur by Dur Muhammad Pathan Part 1
6	CASES FIELD AGAINST BHAI LEKHRAJ, OM RADHE AND OTHERS OF OM MANDLI.	16	Sindh Main SiyasiChurpur by Dur Muhammad Pathan Part 2
7	Correspondence of Political Agents of East India Government regarding Sind Mission. (Compilation)	17	Sindh Provincial Conferences Proceedings and Presidential address
8	FREEDOM FIGHTERS LIST	18	SINDHI IN 1941(By Dr. Pathan)
9	Jo KayouMutalio Moon	19	ادب ۽ ماحول
10	LAW AND ORDER SITUATION IN SINDH IN 1941-42 AS REPORTED IN GOVERNMENT'S SECRET REPORT	20	سنڌ خلافت ڪاميٽيءَ جون سرگرميون

DrPathan Books on Website www.drpathan.com

S.No	Title with Links touch the title book will be opened	S.No	Title with Links touch the title book will be opened
21	كجهه كالم	31	CHORONOLOGY OF THE COMMERCIAL & POLITICAL RELATIONS BETWEEN BRITISH AND SINDH(1612-1843)
22	كهاڻيون بارن لاع ۽ يارن لاع	32	OM MANDLI- SOURCE-MATERIAL ON ITS PAST
23	مقالا ۽ مضمون		
24	مولانا عبيدالله سنڌي (ڊاڪٽر در محمد ڀٺاڻ)1985ع		
25	Chronology on History of Sindh from 1834		
26	Kala Bagh Dam		
27	SINDHI HINDU'S CONTRIBUTION		
28	CHRONOLOGY OF THE SINDH KHILAFAT COMMITTEE		
29	MASJID MANZILGAH		
30	CHORONOLOGY OF THE COMMERCIAL & POLITICAL RELATIONS BETWEEN BRITISH AND SINDH(1612-1843)		

Article under the Title TARIKH JI DARI KHULAY THAI

www.drpathan.com

آئي. پاڪستان ۽ ڀارت وچ ۾ انهيءَ سيڪٽر ۾ شروع ٿيل ويڙھ جنگ ۾ تبديل ٿي وئي. ** 1971ع ۾ اڄوڪي تاريخ تي گڏيل ٺومن ايسٽ پاڪستان جي عوام لاءِ انساني همدردي جي بنياد تي 5 ڪروڙ رپيا گڏ ڪرڻ جو فيصلو ڪيو.

جو فيصلو كيو
جو فيصلو كيو
جو فيصلو كيو
جو فيصلو كيو

** \$1972 ع م الجوكي تاريخ تي اسرائيل
مصر ۽ شام تي حملا شروع كري ڏنا، جنهن
تي پاكستان جي وزيراعظم ذوالفقار علي ڀٽو
شام ۽ مصر جي
شام ۽ مصر جي قيادت كي مكمل حمايت
صدر انور سادات ۽ شام جي صدر سان رابطو
ڪيو ان موقعي تي اهو فيصلو كيو ويو تـ
گڏيل قومن سان رابطو كيو ويندو ۽ عرب
ملكن جو گڏيل اجلاس كونايو ويندو
ملكن جو گڏيل اجلاس كونايو ويندو
شاف افغانستان تي كيل حملن خلاف
طرفان افغانستان تي كيل حملن خلاف
شاد پوليس اٽكل هڪ هزار مظاهرين خلاف

سالگرهہ جا ڏينهر.

تعليمي ماهر عطا حسين شاهه موسوي (1892ع)، اسكالر پندت ديو دت شرما (1892ع)، شاعر منصور ويراكي (1930ع)، استيج لينكك حيوت چاولا (1932ع)، استيج دائريكٽر مرهن جكيسائي (1951ع)، ليكك شاعر شمشاد علي "شاكر" (1958ع)، شاعر مشاد علي "شاكر" (1958ع)، شاعر حيدر شاهر حيدر (1959ع)، شاعر ذوالفقار ساحل سنڌي (1975ع)، شاعر ذوالفقار ساحل شاهائي (1974ع)، شاعر خطائي ٿيپو (1975ع)، ناول نگار منير چانڊيو (1983ع).

كالهم كي سمجهن لاء تيار لم آهن

** 1965ع ۾ اڄوڪي تاريخ تي رام

- ✓ He started writing Prose in 1982 and without any major break; his articles are being published monthly in Journals and weekly in Newspapers.
- It is amazing to Note that His Article under the Title TARIKH JI DARI KHULAY THAI (I am opening the window of your History) is being Published daily in KAWISH NEWSPAPER since last ten Years. All his Articles are uploaded on his website and link is: http://drpathan.com/index.php/2019-11-09-15-58-14/2019-11-09-16-17-59 (12 links. Only one is given here. Whereas, there are 365 links
- ✓ His Articles in Journals are Research-oriented whereas, in Newspapers he provides food for thought on Social, Literary and Historical research problem. He is a Social Thinker and his writings are read by handsome number of readers.

تقاقتي ڏينهن ملهائڻجي حوالي سان امر جليل جيڪا ينهنجي راوڏني. ان تي جيڪو طوفان کُڙو ٿيو ۽ جنهن ريت اسان جا جوشيلاً جوان چڙ ۽ ڪاوڙ ۾ سندرا بڏي ڳالهائڻ ۽ لکڻ لڳا. ان مان اسان جي قڪر ۽ نظرياتي بيهڪجي خبريٽي ٿي. هن صورتحال ۾ وڏڙنجي چوڭى وات تى اچى ئى د "جى ئو كچان، د پتجن ئيون مچان". جى ئيو كيان مات تر بوان تو كات ومن تي اعزا وقت بدايندا أهن جدهن داها ۽ عقلمند بہ منجهي يوندا آهن. سوچن ۽ لوچن ئي اهڙي تہ دز چڙهي ويندي آهي. جنهن کي چندڻ ۽ لاهڻ جو کر جهڙو ڪر ٿي يوندو آهي پر يو، به كي ماڻهو چج پنيان نه جلندا آهن. جيڪڏهن لوڪ لنهوار لڙهندو أهي تداهي إديارو الأندا أهن

مان سنڌالاجيءَ ۾ هئس. انهن ڏينهن ۾ بہ اخبارن لاءِ كالر لكندو هشر. هك دينهن كنهن تنظيم جا شاگرد آيا ۽ ثله بدي منهنجي لکڻين جي تعريف ڪيائون ۽ ٻو، پنهنجي اصلي ڳاله تي آيا. چيائون سائين ڏاڍرسنو ٿالكو لفظن سان باھ باري ۽ ڏھنجهنجهوڙي ال جذيو يرجيك دن هيئان لكوم هنن موضوعن تي لكوت كيدو نـ سنو"مون هنن دي جتائي ڏئو ۽ زيان كوليم. "مان لكندڙ ۽ اوهان پڙهندڙ اوهان جي چوڻ مطابق مان عالم ۽ لکڻ جي ڏاڻ جو ڏڻي پر لکان اهو جيكو اوهان چاهيوا اثو شرافت سان. بند كريو اهي مكن لگائخ واريون دېليون فرمائشي پروگرام ريډين تي هلندو آهي. هني منهنجي ڏهن ۽ ضميرجو بروگرام هلندو ۽ اهولکندس"

امر جليل ۽ مان زندگيء جي انهيء موڙ تي آهيون. جتي شاه عنايت القلابي الكوان هو يراسان اتهن سمورن كي هند ئي صف م گاريون ملنديون. دشمنيون ٿينديون ۽ سازشون ٿينديون. تـ بـ ڪشي "مئي آثي بيهاريو ۽ ٻن آڍاڻي صدين ۾ جڏهن اسان نه هونداسين تد آهي سڀ بد مات. تد كتى منى، مات كرى خاموش تى وجن كان سواء كوچارو

توبن جاني! هي؛ جهان اظھار جي ازاديءَ جي بڇاءَ ۾

> ني كونهي. "جيهاجي تيها مون مارو مجيا" واري منزل آهي. ان تي شي قول ۽ فعل سان عمل ڪجي ٿن اسان الائي ڪيڏين وڏين اُزادين جون ڳالهيون ڪيون ٿا ۽ ڊاڙون هائون ٿا پر فڪري ۽ نظرياتي غلاميء جا اسان ئى اتوكا ركارد قائم كيا أهن

ٿيون ۽ مرادون گهريون وڃن ٿيون بس رڳو ڪنهن نيڪ نام يا بدنام جي

مزڻجي ويرمر آهي. هومرندو ته پيرفقير بڻايو ويندو سندن اصلي

حيثيت بدلجي ويندي يا بدلائي ويندي، بروجانديو ڌاڙيل هو ۽ بينظير

سياستدان مخدور بالاول قوميرست عالم هئو ۽ لطيف نظرياتي رهبر ۽

ئي روڪي ڪونہ سگهندو پر آسان جي ذهني ۽ فڪري تربيت ايٽن ئي ٿئي ئي. جيئن مجاور ڇاهين درگاهن جي مجاورن. ڀيرن جي خليفن. ڪنهن جي مذهبي ۽ سياسي اڳواڻ خلاف ڳالهائبو ت وڏيرن جي ڪمدارن. سياسي اڳواڻن جي شيدائي مريدن. سنڌ جي ماڻهو زيان وڍي ڪتن کي ڏيڻ لاءِ تيار ئي ويندا. ذهني ۽ فڪري غلامي نظریانی و سماجی میدانن و تلامی نه تینداز تباهی پش کشی آهی اهڙي تدجوت چڙهي وئي آهي جو ڏهني ۽ قعتشري آزاديء ۾ ايمان رکندڙن انهن گوريلن ۾ هاڻي هڪ نشون هراول دستو پڻ شامل ٿيو آهي ۽ انهيء جو ساھ منجهن لڳو آهي. ٻوسٽ ۽ گهٽن جو ماحول جڙي رهيو آهي. دستي مان ئي ڪن آمرجليل کي ڪکين ئي کٽيو آهي انهى، صورتحال و نظرياً. قدر ۽ اصول پنهنجون هيئتون ۽ حيثيتون الدُّوهائي هميشائي لشكر جو نقصان كندو أهي. اسان مثائی رہیا آھن آنھی، تبدیلی، کی ہرکو ڈسی ٹو پر کو کو سنڌ ۾ نظريائي سفرايٽن ئي ڪيو آهي ۽ پنهنجو نقصان ڪيو آهي. محسوس ڪري ٿن ڇو ته ماڻهن بدران پاڇا وڏي ويا آهن سوچن بدران اندي تقليد ۽ يوتواري پنهنجا پير کيائي رهيون آهن اسان مان فرق ڪرڻ

کي ماڻهو اسان جون اره زورايون. ارڌايون ۽ مخالفتون ڏسي اسان کان سرد سعيت ريام ۽ حساب ولندارهيا آهن ايوب کهڙي سنڌ کي بعبشي ۽ تميز ڪرڻ جي سگه موڪلائي رهي آهي. ان ڪري اسان وٽ حرام ۽ کان الگ ڪرائڻ ۾ هڪ هيري جهڙو ڪردار ادا ڪيو. هو ڪراچيء کي حلال حق ۽ ناحق ڪوڙ ۽ سج گناھ ۽ تواب جا فرق متجي رهيا آهن سند كان الك كرد واري كوشش خلاف تذهوكم وزيراعظم سان ورهي انهى، حوالي سان جنونيت ۽ ذهني خواه فڪري بي راه پیو ساڳي ماڻهوءِ سنڌ کي ٿاڻهيءِ ۾ رکي ون يونٽ جي ابن ڏاڏن جي روى ۽ مونجهاري جو هڪ مثال ملاحظ ڪريو مخدوم بالاول کان وئي اڳياڻ رکيو اسان ايٽن ئي پنهنجن دوستن کي دشمن بقائڻ جي ڪرت ويندي شاه عنايت ۽ شاه لطيف تائين پروچانڊيي کان وٺي ويندي بينظيريتي تائين. سعورنجي مزارن/قبرنتي پڙ يون ٿا. باسون باسجن

هڪجهڙا ۽ هڪڻي صف ۾ بينل ڀير هوندا.

هيسب كجه اسانجي نظرن اڳيان ٿئي ٿو. ماڻهو بڌڻ

لاءِ تيار ڪوتهن. ههڙن روين تي ڳالهائيندڙ ۽ اختلاف ڪندڙن کي به ڪو

چوندا آهن تالقمان حڪيم کان ڪنهن پڇپو ته "تو ايٽرو عقل ڪنهن کان سکيو؟" چيائين تـ "بي عقلن کان جيڪو بي عقل چوندا ۽ كندا هئا مان اهو تـ كندو هئس " سكن وارا تـ بي عقلن كان بـ سكن اليكن اسان عالمندن كي بربد فالاوتيار كونه أهيون امرجليل کو متهنجو پڳ متيويار ڪونهي اسان ڀاڻ ۾ شايد هڪ اڌ دفعو مليا هونداسين پر هن جيڪو ڳالهايو ان سان جيڪڏهن مان شديد اختلاف ب

رکان پرهيء ڳاله ته مجشي پوندي نه ته هو "صاحب راء" آهي. هوجيڪو ڏسي ٿن اُن کي قبول ڪرڻ کان اڳ سوجي ٿو ۽ جيڪو سوجي ٿي. اهر ينهنجي ماروئزن سان ايمانداري، سان وندي ثر اها وڏي ڳالهم آهي. كاش أسان م كها امرجليل بيدائي بون

امرجليل ثقافت تي مخالفت ڪاند ڪئي آهي پر وڏي واڪييو آهي ند ثقافت جي اهميت، نوعيت ۽ ثقافت دوستي تي ڊائلاگ ثيخ گهرجي تقافت ڪنهن محدود يا مخصوص عمل جو نالو ڪونهي پر اسانجي سياست. اسانجرعلم. ادب. اسانجي رهاني ڪهاڻي. اهي سڀ ثقافت ۾ اچي وڃن ٿا. اسان کي ثقافت جي سمورن شعبن ۾ توازن قائم كراتو آهي ند كي كنهن هكالج كي ولي ان كي باقي شعبن ني حاوي كرڻو آهي. امرجليل هڪ ايجنڊآ ۽ ان ئي ڊائلاگ ڪرڻ جي ماحول پيدا ڪرڻجي ڪرشش ڪئي ۽ هن ويچاري جا ڇڱائي ڪندي هٿ ساڙيا ئي

امرحليل كي اصول اختلاف كيا ۽ كن دوستن وري هن سان اختلاف كيا. اختلاف ترقىء جى ضمانت ئيندو أهى بران بنيان كع بحثى ۽ ذاتي نفرت كع محبث نه هجڻ گهرجي كله امر جليل كيترن لاء أدرش ليكك هنو ۽ اڄ كن جي نظرن ۾ "اختلامي ليكك بثجي وبن اها هر كنهن سماج جي نظرياتي ارتقا ۾ ٿيڻ واري ڳاڻه آهي ۽ اڻ ٿيڻي ڪونهي پر ان مان جيڪو هڪ وڏو درس اسان کي ملي تواهوهي، آهي ترجيڪڏهن اسرجليل يا ڪنهن ٻئي فرد لاءِ عقیدت، نسبت، محبت ۽ رغبت ۾ تبديلي اچي سگهي ٿي تد پور كيترن مئن مؤدن جي عقيدت ۽ محبت مان اسان جان چوند ٿا ڇڏائي سگهون ۽ ان ۾ ڪا تبديلي چونه ئي اچي؟ چوڪي آدرش جيئرا هٿا ته هائي وانگر هڪلک جا هئا ۽ مري ويا أهن ته ٻن لکن جا ڪيئن ۽ ڇو ئي ويا أَهِنَ اسَانَ انهن جي قومي دُوهن ۽ غلطين ئي پڙدرچو ٿا وجهون؟ اسان تاريخ ۽ تحقيق جي روشنيء ۾ انهن بابت پنهنجن تظرين ۽ وابستكين م تبديلي چوندا أثيون؛ اسان كي پنهنجي روين تي نظرتاتي كرڻ گهرجي، جيئرن كي بڌڻ ۽ معاف كرڻ به ثورو سكون ۽ مئن مان

ينهنجي ۽ برائي جان بہ ڇڏايون

توين جاني! هيءُ جهان

موامي حقن جي ترجمان ڪمپيوٽر تي پھرين مڪمل اخبار كراچى،حيدرآباد ۽ سكر مان هڪئي وقت شايع ٿيندڙ [4] [4] [4]

سال 14_ شمار 23 | اربع 23 جنوري 2019 ع. 16 جماعي الان 1440هـ | مبفعا 8_ قيمت 20 ربيا

سنڌي ماڻهو صدين کان دنيا جهان جي ڪندڪڙ ۾ م وجي پاڻ مجرائيندا رهياآهن جڏهن واڀار سانگي اسان جا وڏا مشرقي ملڪڻ ۾ پکڙجي ويا ۽ سامونڊي سفرجي ماهرن طور ڏاڪو چمراين تـــُ لاكيشي لطيف "سرساموندي" لكي سندن تاريخ مرتب كئي. هي اهو دور هيو، جڏهن انهن واپارين جي وئين جي سورن جي مذڪورن سنڌي شاعري، ۾ هڪ موضوع جو روپ ورتو ۽ وٺين خواه مائرن جي نفسيات بثجي وئي تدمرد ملك كان باهر پير ته ركن اج اها ئي نفسيات اسان تي الزام بنجى وئى آهى. بيا ماڻهو اسان كى توكن ٿا ته سنڌي گهرڇڏڻ تي تيار ٿيندائي نہ آهن اسان انهيء ٿوڪجوجواب ندند ڏنو، پرانهيء تي جهڙوڪ ڳنڍ ٻڏي بيهي رهيا آهيون ان ڪري لاڙڪاڻي مان ڪراچيءَ وينداسين تدائين منهن بيلوئي ثيندو جيئن كو يرديس وجي رهيا آهيون ان ڪري اسان وڏن شهرن ڏي ويعون ڪوني اني نوڪري ۽ مالازمت نہ ڪيون ۽ ائين شهرن جا شهر ٻين جي حوالي ڪري ڇڏيون.

اَنگریزنجی زمانی بر سنڌجی هندن واقع واپار لاءِ مشرقی ملکن، سینترل ایشیا عمفرب جومنهن کیو. سنڌی ماڻهوء جی هن جاكوڙ "سنڌ ورڪي" نالي سان هڪ سنڌي واڀارين جي طبقي کي جنمر ڏنو شڪارپورجي آهڙن هندن شڪارپور کي سونو ڪرڻ شروع ڪيو هنن "هنديء"جي نالي سان بينڪ ڪاريء ۾ نئين طريقي کي جنر ڏنو پاڪستان جزيو ۽ سنڌي هندن ڪي ڪانگريس جي هشيء تي ته ڪي رياستي دهشت گرديء ڪري سنڌ ڇڏي انڊيا هليا ويا. اتان هنن ڌوڙ کي ڏڻ بڻائڻ شروع ڪيو. هنن ٻيهرجنع ورتن تان جو سڄي دنيا ۾ پکڙجي ويا ۽ انڊياجي نس نس ۾ رت بڻجي پنهنجي ۽ ٻينجي زندگي کي بهتر بنائڻ جو ڪارڻ پڻجي ويا آهن. سياست، تجارت ۽ ٻين شعبن ۾ هنن انديا ۽ دنيا ۾ نالو ڪمايو آهي. هوجتي ويا. ڏئو وائنو انان جي ماحول ۽ معاشري ۾ ملي وڃڻ باوجود پنهنجو نالو قائم رکيائون ۽ نالو ڪمايائون مندن جيان سندي مسلمان به پاڪستان نهڻ کانيور سنڌ

كان باهر. اسلامي ملكن كان ولي ويندي مغربي ملكن تاثين يهتا آهن. اتهي، رواج شهيد ذوالنقار على يتي جي ڏينهن ۾ زور ورتو هن دور ۾ دبئي كان سعودي عرب تائين سنڌي پورهيت بڻجي ناڻو ڪمائخ ويا. پر هنڻ ملڪڻ ۾ گهڻو تڻو سنڌي پورهيت ويو آهي. يا اُتي پورهيت ٿي رهي ڻو. ڪي نوڪريون ٻہ ڪن ٿا هنن جي ڀيت ۾ مغربي ملڪن ۾ رهندڙ وسنداز سنڌي ماڻهو اتان جي ماحول ۾ حالتن جي اثر هيٺ شعوري سطح تي اڳڀرو آهن اتي هنن مقامي حوالن سان ۽ سنڌ کي محبت خواه نسبت جي حوالي سان تنظيمون به جوڙيون آهن. اهي تنظيمون اتي ميڙاڪا به كُن ثيون ۽ سنڌ ۾ سنگت جي سهڪار سان اجلاس سڏائن ٿيون اهي

سنڌي نه قلط اتي پنهنجي هجڻ ۽ زنده هجڻ جي ثابتي آهن. پرسنڌ جي روشن مستقبل لاءِ آتا به آهن سندن بنهي قسمن جو ڪوششون تعريف جو ڳيون آهن اتهن تنظيمن بدران ڪي ائي فرد آهن. جن جا وري دڳ پيچرائي پنهنجا آهن. هننجا انداز مون کي ڪڏهن ڪڏهن هدايتكارن جهڙالڳندا آهن انترنيت گروين ۾ جهڙوڪ سندن حكمناما, تصيحتون ۽ وصيعتون شايع ٿينديون رهنديون آهن.

مغربي ۽ ترقي پاقت ملڪن ۾ رهندڙ سنڌي سڄڻ اسان جا اهي پرديسي پرين سنڌ جي مسئلن کان بي خبر ڪونہ آهن. سنڌ جو درد هنن جون به تندون قتائي ڇڏي ٿو ۽ ان ڪري اهي اتان جي ماحول قاعدن قاتونن مطابق جاكوڙ به كن ٿا. پر هڪ شعبو اهڙو به آهي. جنهن تي کين ڏيان ڏيڻو آهي. سنڌ جا مظلوم ۽ مصيبتن ۾ ڦاڻل ماڻهو سندن صلاحيتن لياقتن. ذريعن ورسيلن مان لاب وئي سكهن ثا. سندن كرشش سان ٻن قسمن جرن تنظيمون جڙڻ گهرجن. هڪ "سنڌي كنسورشيم" جي نالي ۾ ۽ ٻي "سنڌ ساهتا" جي نالي ۾ "سنڌ ساهتا" هڪ اهڙي تنظيم هجڻ گهرجي، جيڪا برساتن، ٻوڏن ۽ بين آفتن کان متاثر ثيل ماڻهن جي ويرم وڃائڻ کان سواءِ مدد ڪري ان لاءِ هڪ مربوط

۽ مضبوط ئيٽ ورڪجي ضرورت آهي. هي ڳاڻه ڏهن ۾ رکڻي آهي تد اين جي اوڙجي پليٽ قارم تان ٽڪي جو عوام لاءِ ڪر ۽ ريشي جو پاڻ لاءِ ڪر ڪرڻ ۽ ڏوڪڙن كمائخ جو كلجر آهي. ان كري "سند ساهتا" واري تنظيم به يلائي ۽ خيرخواهي، واري تنظيم هوندي، جنهن كي منظم ۽ مربوط ڪرڻ كانسواء شفاف به ركانو أهي. هن تنظيم ۾ مغربي ۽ ترقي يافته ملكن م رهندڙ سنڌين کي ڀاڻ کانسواءِ سنڌ جي مقامي تنظيمن ۽ فردن کي ياً في سان كلثو يوندو كهت مر كهت ضلعي جي بنياد تي هك ان جي شاخ هوندي. اهي شاخون پرڏيهي سنڌين جي تعاون سان ڏوڪڙ ۽ هنگامو حالتن و كتب ابندار سامان الرات كذ كرڻ شروع كنديون. جهڙوك كيرًا. تنبى أناج. بستر وغيره وغيره يورجني كا هنگامي حالت پيدائيندي اتى اهى مدد فراهر كندا. بارشن، بودن ۽ بين آفتن اُچڻ وقت سنڌي ماڻهو ڏاڍو خوار ۽ خراب ڪيو ٿو وڃي هن جي مصيبت ۾ ڪاب جوگي مدد نه تي تشي. "سنڌ ساهتا" اهڙين حالتن ۾ پنهوارن جي پرگهور الهندي. ان كان سواء أهرين حالتن ۾ سنڌي ماڻهوء جي سورن جي مذكور كي حكومت, نشرياتي ادارن ۽ بين الاقوامي ادارن تائين پهچائيندي. "سنڌ ساهتا" کي اهڙو ڪر ڪرڻ گهريو جنهن ڪري دنيا ۾ ان تنظيم كى تمونق مثال ۽ رول مادل جي حيثيت ملي. هيء تنظيم مذاكرا. سيمينار ۽ گڏجاڻيون ڪري وڏن ۽ ٿڏن هوتلن ۾ ٻهراڙي وارنجي مسئلن تي ويجارڻ لاءِجهول ڏوڪڙن جا ضايع نہ ڪندي. پر ماڻهن ۾ شعوري تحريك هارئيندي تد اهي وقت به وقت ياڻ هرتو چندو "سنڌ ساهانا" جي فندم جمع كراثيندا رهن

اهڙي ريت "سنڌي ڪنسورشيم" جو بنياد هن اصول تي ركيو ويندوت سنڌي ماڻهو، كي قرض ڏئي واپار تجارت ۽ انڊسٽري جي دنيا ۾ آندو وجي. "سنڌي ڪنسورشيم" ڏوڪڙ ڪمائڻ لاءِ نه. پر سنڌي ماڻهوء کي "سرڪاري نوڪريء جي اجائي عشق ۽ غلامي" مان جند ڇڏائڻ جو ذريعو ٿيندي. سنڌين کي سيڙپ ڪاريء جا موقعا فراهم ڪندي. سنڌي ماڻهن کي پنهنجي ڀيرن تي بيهڻ ۽ خودداري سيڪارڻ جو ذريعو ٿيندي. پرڏيه ۾ جيڪي اسان جا ڀرين رهن ٿا. انهن کي هن طرف بہ ڈیان ڈیٹ گھرجی۔

صورتحال حكمراتيء ۽ ملكي ائتظام جي حوالي سان كيترن ادارن

جي ئي وئي آهي اهي اداراجنهن مقصد لاء ناهيا ويا آهن. انهن تي توجه

گهت آهي پر ڪر ٻين ادارن جو ئي گهڻو ڪن ٿا. بلڪ، ٻين ادارن جي

كر و تنگ اتكان تا ۽ بين جون تنگون كڍن ٿا. وڏين كرسين تي

ويئل كي عملدار پنهنجي قول ۽ فعل سان جهڙوڪ مليل اختيارن جي

دليريء سأن لنار كري رهيا آهن. ايشن الولكي تدهك خطرناك ان بدايل

ايجنبا تي كم ثي رهيو آهي. اها ايجنبا آهي تد ذهن ۾ دليون متائي

سان سند واسين تي تاريخي ۽ زميني حقيقتن جو اهو قرض چڙهندو وجي

الوند ڪنهن وڏي اِجتماعي سانحي. حادثي يا تباهي کان بچڻ لاءِ پنهنجو

كردار ادا كريون حالتون ملتكي سطح تي. صوباتي سطح تي سماجي

سطع تي ڇرڪائيندڙ ڏيڪ ڏئي رهيون آهن. هاڻي مسئلو ٿو پيدا ٿئي ت

كرجي شروعات كتان كريون؟ ملكي سطح كان؟ صوبائي سطح

كان؟ شهرجي سطح كان يا گهرجي سطح كان؟. منهنجي خيال كان انهن

بدران "اندر" کان ۽ "پاڻ" کان ڪر شروع ڪرڻو آهي. ڇو ته ملڪ جي

سياسي ۽ انتقامي ماحول متائن لاء صوبائي حڪمرانيء ۽ ادارن جي

فعالي سَدَّارِڻُ لاءِ. ڳُوڻن ۽ شهرن ۾ علمي ، آدبي، سماجي تعليمي ۽

ثقافتي ادارن كي سنئين دڳ لائڻ بنيادي شرط اهو آهي ته اسان "اندر

کی "یان" کی تبدیل کریون ان کان سواء کتهن به سطّع تی تبدیلی

آڤڻ لاءِ اسان جيڪا ڪوشش ولنداسين. اها ڪارگر ڪا نہ ٿيندي

جيڪڏهن کوه ۾ مثل ڪتو پيوئي هجي ۽ اسان جيڪڏهن پنج سٿو

بالليون بالثيء جون كدنداسين تركوه ياك كوائر ثيندي مثل جالور

كدِ تُوشى بوندو اهريء ريت جيكة هن اسان "بان" تي توجه لـ ثا ديون ۽

الدر كي صاف نه ا كريون د كنهن به سطح واري كا به تبديلي كانه

ايندي حالتون ساڳيون رهنديون ۽ سورن جا مذڪور وڌندائي رهندا پر

بهتر انفرادي ۽ احتماعي تبديلي آفڻ لاءِ پاڻ کي تبديل ڪرڻو پوندو صدين کان وٺي اسان ساڳيا رهيا آهون. تعليم. علم. ادب

ڪو نظريو ۽ ڪو قدر اسان کي تبديل ڪري نه سگهيو آهي. ععليم

سياستدان وٽ بہ آهي د ڪاموري ۽ عملداروٽ بہ آهي. ان هوندي يہ

اسان وٽ عملدار رعيت آزار آهي ۽ سياسندان سبزيا ۽ ڏيکاريندڙ بازيگر

رهيو آهي. هي سياستدان هاڻي باڻ ۾ وڙهيا آهن ته هڪ ٻئي جا ڀول پڌرا

كيا اثن "جت ينهون، جا پائر آهن"، "حمام بر سب هڪ جهڙا آهن".

كاموري, عملدار ۽ سياستدان كان سواءِ تعليم عام ماڻهوء كي "پاچي"

حالتون جدّهن تيزيء سان انهيء طرف وجي رهيون آهن ته

جاگرافيائي حيثيتن كي متايو وجي.

توبن جاني! هي؛ جهان

ملک، شهر عِگهر کان اگ اندر ئی سدار جی

"ملك سجو منصور، كهى كهندي كيترا" مصداق معاشري جو هر شعبن پور اهو تعليم جو هجي يا تجارت جن صحت جو هجي يا سياست جن سماجي خدمتن جو هجي يا ثقاقتي سرگرمين جن سرڪاري هجي يا سرڪاري ادارڻ جو هجي. هر ڪنهن هنڌ ئي وڏي ڀاڱي يبنگ لڳي پئي آهي. صوبائي سطح تي اها صورتحال آهي ۽ ملڪي سطح تي ڪا صورتحال بهتر ڪاتهي اتي انهيء محاذ تي اسان واڳ بين جي هت ۾ ڏئي. حڪمرائيء کان وڌيڪ فرمائبرداريء تي ڳنڍ ڀڌي آهي. سنڌ واسي هادين رهبرن ۽ اڳواڻن ڀاڻ ۾ انحاد ۽ ٻڏي ڪرڻ بدران مختلف كشمين و ورهائجي جهازي نموني سان سنڌ جي قائدان حيثيت كي مجروح كيو آهي. انجا منفي اثر هر كومحسوس كري رهيو آهي. چوندا آهن نه "پات ۾ اهوڻي پوندو. جيڪو ڪئي ۾ هوندو". اسان ينهنجي هثن سانجن كي التدارع اچڻجو پٽڪو ٻڏرائيندا آهيون. اهي ئى اسان جى پتحتن ۾ هٿ وجهندا رهيا آهن.

هن نشين حڪومت ۾ ڪي ڳالهيمون اهڙيمون شي رهيمون اهن جيڪي وڏي عرصي تائين وسري نـ سگهنديون اڳي سياست ۾

"ڇڏ تا ڇڏيان" جي حڪمت عملي هلندي هئي ۽ حڪمرائن "حڪومت ڪرڻ ڏيو ۽ پنهنجي واري تي حڪومت ڪريو" جو اصول بڻايو. هاڻي "كريشني انصاف" ۾ "كجه ڏي ۽ كارا كرترت ياك كراء" جا نغارا وجي رهيا آهن ڪو ماڻهو ناجائز طريقن سان "ڪارو ناڻو" ميڙي. ان جو حصودتي پنهنجا گناه بخشرائي سگهي ٿو اهو اثر هاڻي بالي انصافي ڪارڪردگيء تي پشجي رهيو آهي ۾ کليو کلايو ملزمن کان اڪثر ڪري ويمن جي اڏاُوت لاءِ ڏوڪڙ وٺڻ جا مطالبا ڪيا وڃن ٿا. عدل ۽ انصاف جي تاريخ ۾ انهيء سان هڪ نٿين باب جو اضافو ٿي رهيو آهي. عامر ماڻهو سمجهن لڳو آهي ته "سجو ڏوهاري يا ملزمر سزا وئي ويندو ۽ امير ملزمر كجه دُئي ينهنجي جان ڇڏائي ويندو". اهي فقط ڳالهيون ناهن ڀر هن دور جون حاليقتون آهن. جنهن كان كو به إنكار كري نه ثو سگهي. مون گذريل ڪالعر ۾ عرض ڪيو هو تد اسان جا علمي. ادبي. تحقيقي ادارا ينهنجي ڪر ڪرڻ بدران ٻين ادارن جو ڪر ڪري رهيا آهن. اهڙي

بلجخ كان بجائي نـ سكهي آهي. الورن مثالن كان سواء عام ماڻهو. عالم و ادیب، شاعر و صحافی سماجی و سیاسی کارکن دری گهت مالهیں جی هیتین سطح تی بینو آهی، یتهنجی داتی مفادجی جیری لا بين جي وفا ۽ سڃائيء جي ٻڪري ڪهڻ. ڪنهن کي اڳتي واڻ کو برداشت نه کری مسهم، نفرت، انتقام، معاف نه کری، ویر نه وساری مقت و حاصل ڪرڻ اهي اهڙا اوڳڻ آهن جيڪي هر ڪنهن جي قول ۽ فعل کي ٻي ڀاڙيءجي ول جيان وڪوڙي ويا آهن ۽ ان سان ماڻهيي ج وڻ رحي ٿو سڪندو. ڀڏن ۽ ڇڱن انسانن جي کوٽ ڪانهي. پر اهي ڀوري معاشري ۾ اتي ۾ لوڻ برابر آهن وڏو انگ اُن جي مخالفت جو آهي ۽ هو جمهوري نظام م جائز ۽ قبول ڪرڻ وارو فيصلو اڪثريت جوثي ثيندو اسان وٽ اڪثريت اڻ پورن ۽ اڏورن ماڻهن جي آهي. اسان مان اڪثريت اتهن دوكيبازنجي آهي، جيكي شاه، سجل ۽ ساميء سان دوكو كن ٿا جيكي مخدوم بالأول ۽ شاه شهيد سان دوكو كن ٿا. سندن تالا اولاد رودن رستن. دوڪانن ۽ بستين تي ته رکن ٿا ۽ انهن جا عرس ۽ ميلات وڏي ڌامر دومر سان ملهائن ٿا. پر سندن ڏنل ڏس تي ڪڏهن ڪو نه ٿ هلن. "جيهاجي تيها, مون مارو مجيا" فقط لطيف چشي ۽ ڪري ويو اسان دات برستي ۽ اقربا بروري ۽ گروه نوازيء کان سواء بيو ڪتهن کو

"اڳيان ڄج ۾ ڇل" تي عمل سڃل سرمست ڪري ويو پ اسان برائي جج ۾ دهل وڃائي نڃنداسين سامي ته پنهنجي سلوڪن ۾ ويدن جي والتي بذائي ويو پراسان ڪتهن جي ڳاله به قبول نہ ڪنداسين ڪنهن کي ٻڏنداسين ڪونہ پر هر ڪنهن کي ٻڌائينداسين. ٻيو نہ تہ ٻ ئىيون ضرور بدّائينداسين يان كى معتبى خوددان خودمختيار ۽ آزا سدَّائينداسين. پر ڪنهن تـ ڪنهن مئي ماڻهو، يا زنده ظالع جي اڳياز ائين جهڪنداسين جيئن الله اڳيان جهڪڻ ۾ ايترو نہ جهڪند

قرد جي ذهني. فڪري ۽ نظرياني بيهڪ اها آهي. اهڻ ماڻهو سنڌ سطح تي يا پاڪستان جي سطح تي ڪهڙي تبديلي آڻيندو جدّهن كامورو ثيندوت قوم تي كهڙو قرب كندوة سياستدان ثيندو ت مارولتون جو شهر و متدر بدلائيندوا ان شرى گهر بدلائن كان الك، شهري كى بدلائخ كان الك، ملك كى بدلائخ كان ألَّك اسان كى "ياخ" بدلائث يوندو ۽ پنهنجي اندرمان اونده ڪڍڻي يوندي. فرد معاشري جي ريزه جي هڏي آهي. قوم جي جوڙجڪ

معاشری جوعمل آهي. جيڪڏهن معاشرو بهتر هوندو ته قوم مثالي قائداتا صلاحيتن جي مالك ۽ روشن مستقبل ماڻڻ جي حقدار ٿيندي. ٽ تدحال ۽ حشر اهڙو ٿيندو جيڪو اسان جو آهي. هاڻي جهڙوڪ اساز زیائی طور تی سندی ۽ سند دوست آهي پر حقیقت ۾ سنڌ ۽ سنڌ واسيو جا وڏا دشمن آهيون جيڪڏهن ويهي حساب ڪبو تہ اسان سنڌ ۽ سنڌ واسين كي ٻين غيرن جي ڀيت ۾ وڏو نقصان ڏنو آهي. اسان انهيء طرح ياڻ لاءِ ۽ بين سنڌ واسين لاءِ جو كو جي زندگي گذاريون ٿا. هنن حالتن ۽ صورتحال كى بدلائخ لاء اسان كى يان بدلائلو يوندو

توبن جاني!هيءُ جهان

سنڌ جون سماجي تنظيمون ۽ مقامي مسئلن جي يلغار

اتسان "سماجي جانور" آهي ۽ ان ڪري هن کي سڏيء ۽ اڻ سڏيء طرح سماج جو اوٽو رهي ٿو سڏيء طرح هن طريقي سان ته هو جلاهن سماجي بگرندڙيا بگڙيل حالتن کان پاڻ متاثر ٿئي ٿو ته

انهن کي سڌارڻ جي ڪوشش ڪري ٿو اڻ سڌيء طرح جيئن ڪنهن شوق ڏوڪڙن يا نالي ڪمائڻ لاءِ ٻين طرفان ڏنل يا مقرر ڪيل ايجندا مطابق تنظيمون جوڙي ٿو. جن مان ڪجه ان سڏي طرح ڪن ماڻهن جا ڪر ٿين ٿا. سنڌ ۾ پوئين قسر جي تنظيمن جو هڪ ڄار وڇايل آهي. جن سان ڳالهائڻ ٻوڙي ٻڏي آڇار ڪرڻ جي ضرورت آهي. ڇو ته اهرين تنظيمن قائم ثين ڪري سنڌ ۽ سنڌ واسين کي ڪو ايڏو

جدید سماجی تنظیمن جو بنیاد انگریزن جی دور م لتاڙي انگريزن جي دور ۾ "قوم کان گهٽ وٺڻ ۽ وڌيڪ ڏيڻ" واري حکمت عملی، تی تنظیمن کی هلایو وین انهن و کن سخی مالهن خرج يكي جو وڏو بار ياڻ تي كنيو

سماجي تنظيمن جو تعداد تمام وڏو آهي. هن دور ۾ حڪومت اهڙين "جيترا مثى ۾ وار ته ليکون ۽ جئائون به اوتريون" مصداق. تنظيمن موجودہ سماجی تنظیمن جی ورہاست کجی تہ ان جا پاڻ کي كيتراثى قسر نظر ايندا

كى تنظيمون مقامي نوعيت جون آهن. جيكي كن

براچي،حيدر آباد ۽ سکر ماڻ هڪ ئي وقت شايع ٿيندڙ [1] Haaff

مسئلن جوحل ڪڍي سگهن ۽ کين پنهنجي مخصوص سماجي ۽ ثقافتي سهوليتن ۽ ماحول بيدا ڪرڻ لاءِ جتن ڪن اڳي اهي هندن قائم ڪيون ۽ هاڻي اندرون سنڌ جا شهرن ۾ آيل سنڌي ماڻهو قائم كرى رهيا آهن هن وقت اهرين تنظيمن قائع كرن يثيان اهو جذبو ڪارفرما هوندو آهي ته شهرن ۾ بيدا ڪيل اوڀري ماحول ۽ ڪلچر ۾ ينهنجن كي كي سهولتون مهيا كري سگهجن

ني قائم ڪيون ويون آهن انهن جي قائم ڪرڻ جو وڏو مقصد اهو هوندو آهي ته پاڻ ۾ متحد ئي سياسي حالتن مطابق پنهنجي حتن سبب آهي ته جو اسان جي سوچن ۽ لوچن تي آسانيء سان حڪمراني اهڙين تنظيمن کي ڌاريا پنهنجي ضرورتن ۽ گهرجن

جيئن سرڪاري ادارن ۾ اوندھ لڳي پئي آهي. تيئن سماجي تنظيمن جي صورتحال به سنگين ۽ پريشان ڪندڙ آهي سماجي ڪارڪن ۽ سماج سڏارڪن کي سماجي مفڪر طور بہ روپ ونى ينهنجو جائزو ولن گهرجى

جي بنياد تي ٿهن ٿيون اها روايت انگريزن جي دور ۾ هئي. وڏن شهرن مر كوڙ ساريون اهڙيون تنظيمون قائعر ٿيون ۽ سالن جا سالن فعال رهیون ته جیشن پنهنجی ذات وارن کی شهرن م پیش اینداز

سند سطح تي به ڪيٽريون تنظيمون ذاتين جي بنياد

جي حفاظت ڪري سگهجي ۽ "ڪجه ڏيڻ ۽ ڪجه وٺڻ" جي حکمت عملی، تی هلی پنهنجی سیاسی اثر رسوخ کی قائر رکجي. ذاتين جي بنيادن تي نتظيمون اصولي طور تي ٽهڻ نہ گهرجن پر انهن كي روكي به نه ثو سگهجي ليكن انهن تنظيمن ئهڻ ۽ هلڻ مان سنڌ ۾ "ذات پرستي" جي سوچ کي هوا ملڻ نہ گهرجي. ڇو ته انهي ڪاري واء اندورني سنڌ ۾ وڏا ڪِيس ۽ ڪلور كيا أهن جنهن كوت ۾ جيڪا ذات گهڻائيء ۾ آهي ۽ ان كي ذات پرستيء جي بي پاڙي ول وڪوڙي چڪي آهي ته اٽي باقي ڏائين وارن سان برابريء ۽ هڪ جهڙائي، وارو سلوڪ نہ ٿو ڪيو وڃي انهي، حوالي سان تعليم، مذهب ۽ سنڌ دوستي کي به نظرانداز ڪيو وڃي ڻو ان ڪري ڳوڻن جي بنياد تي قومي مقاد وٽان ڪي اتحاد قائم نہ ٿا ٿين. پر ڳوئن ۾ دلين ۽ ذهنن جي اهڙي تقسيم ڏسي ڀرياسي وارا ڏاڍا مڙس انهن ۽ اهڙن اختلافن کي اڃا وڏائي پنهنجو اثر رسوخ قائمر کن ٿا ۽ پنهنجا راج قائم کن ٿا. ان ڪري هي چوڻ مناسب ٿيندو تہ سنڌ ۾ وڏيرا شاهيء کي ڀير پختا ڪرڻ ۾ ڏات پرسٽيء جو وڏو عمل دخل رهيو آهي ان ڪري جتي بہ ذات پرستيءَ جي هوا گهلندي. اها اڳتي هلي ڀاڻ کي ۽ ٻين کي ذهني غلام بثائڻ جو ذريعو ثيندي ان لاءِ ضروري آهي ته جڏهن به ذات جي بنياد تي ڪا تنظيم سازي تئي ته ان لاءِ ضروري آهي ته جڏهن به ذات جي بنياد تي ڪا تنظيم سازي ٿئي ته ان ۾ ذات پرستيء کي ٻنجي ڏيڻ لاءِ عملي طورتني قدم كثن گهرجي. اهو هندن تني الزام هو ته انهن جو سماج ذات يات جي بنياد تي رکيل آهي پر اهو ڪر ته سنڌي مسلمان بہ ڪري ٿي سنڌ کي سيد ۽ غير سيد. بروج ۽ سماٽ ۾ اڳ

انقلاب دوست ماڻهو سماجي ڪمن ۽ سماجي تتظیمن کی انقلاب دشمن عمل چوندا آهن چو ته سندن اهو منطق هوندو آهي تر حالتون ابترنه ثينديون ته ماڻهو وڏي سماجي. اقتصادي

منفي كرداريشي ادا كيو آهي.

ئي ورهايو ۽ ويڙهايو ويو آهي. پر ڳوٺن ۾ ذات جي گهڻائي پڻ ساڳيو

پيو ۽ انهيء حوالي سان سنڌ ۾ تمام وڏا ۽ مثالي سماجي سڌارڪ پيد اڻيا. ڪراچي، توابشاه ۽ تنڊي باگيءِ تعليمي ادارا. مدرسا انهی سماجی سوچ ۽ شعور سبب قائع ٿيا. شڪارپور ۾ سي اينڊ ايس كاليج ۽ كراچي ۾ دي جي كاليج به ائين جڙيا. هن دور جو وڏو سماج سڏارڪ ڏيارامر شاهاڻي هئي جنهن سنڌ ۽ هند ۾ وڏيون تنظيمون قائع كيون امرتسر ويجهو سينيتوريع الهرايائين بمبشى ۽ ان جي ڀرياسي جي ڪي تنظيمون ٺاهيائين. اهي جهڙوڪ اداراً هئا. شكاريور و اكين جي جيكا اسپتال ٺهي. أها پڻ سماجي شعور جي ڪهاڻي آهي. جنهن ٺهرائي. ان اسيتال ۾ داخل ٿيڻ واري ڏاڪڻ تي قرش تي پنهنجو نالو لکرايو ته جيئن ايندڙ ويندڙ انهيء کي

اسان جي دور ۾ انگريزن جي دور جي ڀيٽ ۾ قائع ٿيل تنظيمن جي نگرائي ۽ مالي مدد لاءِ ڊپارٽمينٽس بہ موجود آهن پر جو تعداد ته وڏو آهي. پر قوم لاءِ ڪر اوترو وڏو ڪونه آهي. سنڌ ۾

خاص مسئلن کي حل ڪرڻ لاءِ ڳوٺن ۾ ٺهن ٿيون ۽ ڪر پوري ٿيڻ يا منجهن ڏقيڙ ڀيدا ٿيڻ ڪري ڦٽي وڃن ٿيون ڪي تنظيمون ڏاتين

۽ سياسي تبديليء لاءِ نہ اڻندو پر غريت کان وڌيڪ گناهن ۽ غلطين ڪرڻ لاءِ همٿاڻڻ واري ٻي طاقت بہ تہ ڪونهي جنهن وٽ "ڪجهہ بہ كونهي"، اهو انهيء جو تكرو محتاج ثئي ثن جنهن وت "كجه هي". أنهى: كي صورتحال جي پس منظر بر هڪڙا ماڻهو سبز باغ ڏيارين ٿا ۽ ٻيا ماڻهو سبز ٻاغ ڏسڻ تي تيار ٿي وڃن ٿا. ڪيئرن ماڻهن پنهنجي ٻنهي جهائن جي خواهش. مجبورين ۽ ضرورتن کي انهي، صورتحال جي جهولي، ۾ وجهي ڇڏيو آهي. ان ڪري تـ ڪيٽرا ماڻهو وڏيرن ۽ ڀيرن جي قدمن مان سِرئي ڪو نه ٿا کڻن سو گاله. پشي هلي ته انقلاب دوست سماجي تتظيمن

جا جهڙو ك دشمن ٿيندا آهن. اسان انهن سان انفاق كيون نه كيون. پر هن ڳالهد کان به انڪارڪري نه سگهبو ته ڪن تنطيمن ماڻهن جي زهنن ۽ شعور ۾ اختلافن ۽ دشمنين جو ٻج ضرور ڇٽو آهي خاص طور تي اهي تنظيمون. جن کي ٻاهرين ملڪن جا پراجيڪٽس ملن ٿا. يا اهي باهرين ملكن كي راضي كرڻ لاءِ براجيكتس ناهن ٿا. انهن سنڌ ۽ سنڌ واسيء جي ضرورتن کي نظر انداز ڪيو آهي.

اهرين تنظيمن تي جيڪي شرط لاڳو ڪيا وڃن ٿا. هي سنڌ جي حال ۽ مستقبل جي خلاف ٿين ٿا. مثال طور اهڙيء هر كنهن تنظير كان كر كرڻ واري ماڳ يا علائقي جو بروقائيل نهرائي ورتو ويندو آهي. انهيء بروفائيل ۾ علائقي جي تاريخ. جاگرافيء سماج. ثقافت ۽ ذات پات ۽ سنگين مسئلن بابت جان ورتي ويندو آهي. هن جو مطلب اهو ٿيو ته اسان سمورا قومي. کابي ۽ نظرياتي راز ڌارين جي حوالي ڪريون ٿا. انهن کي هاڻي ڪي جاسوس مقرر كري اسان بابت جاڻ وئشي نه شي يشي. پر اسان ياڻ سڀ ڪجه سندن جهوليء ۾ وجهون ٿا. ان ڪري اُنهن وٽ اسان بابت هر قسع جي ڄاڻ ۽ معلومات موجود ئي وڃي ئي اهو ئي

مطابق پراجيڪٽس ڏين ٿا. جن سان هو پنهنجي مرضيء مطابق اسان جي سماج کي پنهنجي سماجي يا ورلد آردر جي مطابق بدلائن ال. اهڙين تنظيمن مان کوڙ ساريون اهي تنظيمون آهن. جيڪي چونديل نمائندن جهڙوڪ تربيت ڏيڻ ۽ ڪن ڳالهين تي قائل ڪرڻ لاءِ وڏيڻ هوٽلڻ ۾ وڏا ورڪشاپ ڪندا آهن. مطلب اهو هوندو آهي ته مليل ڏوڪڙن جي پينگ ڪئي وڃي ۽ غير پيداواري عملن ۾ خرج كئى وهي اكثر تنظيمن كي اوهان دسندا ته سندن سرگرميون. وركشاب، سيمينار فقط وڏن هوٽلن ۽ وڏين شهرن ۾ پيا ٿيندل هو جن ماڻهن جو مقدر بدلائخ گهرن ٿا. انهن جي نه ته نمائندگي هوندي آهي ۽ نه وري سندن فرشتن کي خبر يوندي يا هوندي آهي. کين سنڌ می چپی چپی تی گوئن ۽ شهرن ۾ وڃي پنهنجي ڪارڪردگي ڏيکارڻ گهرجي ۽ ان جي روشتيء ۾ سنڌ جي سماجي مسئلن جي نشاندهي ڪرڻ گهرجي ۽ ڪو حل ڪڍڻ گهرجي

ABC Daily AWAMI SINDH Larkano لاڙ ڪاڻه علد (05)اربع 26 بسمبر 2018 ع بمطابق 18 ربيع الثاني 1440هـ شمارو_012 (قيمت 5 روپيا)

ڪنهن تُه ڪنهن پيريا وڏيري جي خواهشن ۽

جي تبيلي لاءِ سوچڻ ۽ لوچڻ اسان جي پيريا وڏيري

جي حيثيت جي خلاف آهي. ان ڪري لوئر مدل

ڪُلاس اهڙو تصور به ڪري نه ٿو سگهڙي ته اهو نظام

جي تبديلي جي ڳاله ڪري يا ان لاءِ ڪُوهٽ پيير

سند آ ب طبقائی نظام کارڻ اپر کلاس جي نظام

كى جيڙڻ يا إن خُلاف كر كرڻ لاء لوئر يا مدل

كُلاس كى سد دين بيرن كان بير گهرڻ جي برابر

آهن. موجوَّده نظام جي پاڙ اهڙي تہ پيرمماريت تمي

كر پارت يا سفارش تي ٿئي ٿو. سنڌ جي پيسر ۽

وڏيري پنهنجي نظام کي بچائڻ لاءِ ايوانن ۽ اعملي

عهدن وارين نوكرين كي پنهنجي كيسي ۾ وجهي

ڇڏيو آهي. ان ڪري عام ماڻهو يا مدل ڪلاس جو

کو ماڻهو ايوانن ۾ پهچڻ جو تصور بہ نہ ٿو ڪري

سگهي. هنن چونڊن جا اهڙا تہ قاعدا ۽ قانون جوڙيياً

پيارڻ ۽ مهم هلائڻ کان ڪوهين پري ٿي وڃي ٿو

اسان جي به طبقاتي نظام ۾ هڪڙي پڪسائيت ۽

برابري ضروري آهي، ماڻهو ڪيترو به غريب هجي،

وڏيري ۽ پير جُيان سوچيندو ۽ هن جا رويا ۽ روين جا

كى نُوكر ڄاڻندا ۽ دوست دوستن سان ئي متيبيد.

هلندو ضد معانُّ نہ ڪرڻ. دل ۾ ويبر رُکڻ ۽

كرن. انا ۽ متييد تي ايمان ركن. اهي سڀ ڳالهيون

طبقاتي نظام أسان جي نس نس ۾ ويهاري ڇڏيون

ضرورتن مطابق ئي ٿئي ٿو. جيئن ترسماج ۽ نظام

ظرياتي ماهر هر ڪنهن سماج کي لوئر، مڊل ۽ اپس ڪلاس ۾ ورهائن ٿا. انهن جو چوڻ آهيي تہ اپسر كلاس پنهنجي نظام كي بچائڻ خاطركاً معمولي بديلي به برداشت نه كندو آهي. لوئر كلاس كي لڳو. هي ڪلاس گهرن ۾ هڪڙي ٻولي ڳالمهائسي. باهر بي بولي ڳالهائي ۽ دفترن ۾ وري ٽيس بولي ري تبديلي آڻڻ جو شعور ۽ گهربل سگنهہ ڪانہ كَالْهَاتُكُي بَانْ كَي تَهَذَّيْبَ يَافَتَا حِثَّنِي عَ بِمُنْهُ مُنْجَنَّ بوندي آهي. ان ڪري مدل ڪلاس ئي معاشري کي بديل كرڻ يا ان كي وڌيڪ خراب ڪرڻ ۾ پنهنجو بهراڙيءَ وارن کي سادو يا جت سمجهي. اسان جيڪڏهن سمجهون تہ اهوئي اسان جو مدل كردار كندو آهي. مُدل كلاس جيكڏهن سوچين اپر كلاس جهڙو ۽ لوچن ۾ پنهنجي مفادن جو كلاس آهي ته پوءِ اهر قبول كرڻو پوندو ته هن مدل نُرَجُمَان بِعُجِي پُوندو تـ سماجُ ۾ ڀينگُ آڻينندو پير ڪلاس سنڌُ جي ٻيڙي ٻيڙي آهي ۽ سننڌ جي جيڪڏهن اهڙلوئرڪلاس جي سُرچن لوچن ۾ انجو ثقافتي، سماجيّ، تعليمني، لسانيّ ۽ سيياسيّ تحريڪن ۾ مٺفي ڪردار اداڪيو آهي. جيڪڏهن

ڪامورو آهي ۽ شهرن ۾ نوڪري ڪري ٿو تہ ذري

گهٽ ٻين جي غلامي ڪري ٿو پرجيڪڏهن اندرون

سنڌ ۾ آهي تريوءِ عملدار رعيت آزار ٿي پنهشجين

کي غُلُطي ڪرڻ تي مجبور ڪري ٿو. انهيءَ جا اهي

ٻِئي روپ خطرناڪ ۽ سنڌ جي مفاد جي خلاف آهن. آ

نه ، عَكَان سواء سنڌ ۾ لوئر مدل ڪلاس جي صورت

۽ حيَّثيت به نظراچي ٿي. هن ۾ اهي ماڻُهو آچي وڃن

ٹا جیکی نندیون نوکریون کن ٹا یا کو ہلکو

قلكو ڏنڏو ڏاڙي ۽ واپار ڪن ٿا. پر اهي هڪ ئي

وقت تي مدل ڪلاس ۽ اپسر ڪلاس جما جھيڙوڪ

وڏن صاحبن ۽ ڪامورن جا محتاج آهن ۽ سماجي

حوالي سان وري اپر ڪلاس يعني ڪنهن وڏيري. پير

يا اميرجا خادم آهن. هو ڪنهن نہ ڪنهن وڏيري يا

پیر جو منشی ٹے گذارہ و مان سمجھندا پوء

جيكڏهن استاد هوندا تر اسڪول پيڙهائي ڪونم

هوندن تہ هو وڏيرڪي يا پيرڪي ڏڍ تي ملازمتي

انهي "لوئرمدل كلاس" ملازم طبقي كي بدلي.

پروموشن ۽ اولاد جي نوڪرين مائٽن جي نوڪرين لاء

ڪنهن نہ ڪنهن پيريا وڏيري جي اثر رسوخ صان

فائدو والثو پئي ٿو ۽ اهڙيون اُميدون رکتشيون پيون

ٿيون. ان ڪري مطلبن ۽ مفادن جي محبورين ڪري

پابندين کان آزاد. بلڪ ڇڙواڳ هوندا."

محتاج ۽ ٻڌا ٻائها آهن. دفتري ڪاروهنوار ۾ هو ويا آهن جو ڪو غريب چونڊن جي فارم ڀرڻ. ڊپيازٽ

ئے بیھندو تہ ہو، تبدلین کان وئے اثقلاب ہے نَدُّ ۾ ڏنو واڻنو جهڙوڪ بہ ڪلاس آهن. هڪڙا امير

بيا غريب. هكڙا حاكم تہ بيا محكوم. هڪڙا يرتربيا مريد، هكوا ولايراتربيا سندن لكين راجر سان وٽ جهڙو ڪمڊل ڪلاس آهي ئيي ڪيونيہ آن موندي به كن جو خيال آهي ته وائيت كالريا سلين وكرين وارا ماڻهو سنڌ جو مدل ڪلاس آهن. انهيءَ كلاس جا مالهو نئودولتا به آهن ته حالتن مطابق باڻ کي تبديل ڪندڙ بہ آهن هن طبقي وارن کي بنهنجاً واهثن جا وڻ ڇڏيا ۽ شهرن جي ڇانو ۾ رهـ شَ سند كيى هنن ئي ينهنجين مائتاثين بدران شهرن اچي نشون ونيون گهرن ۾ آنديون. ان ڪري هشن بي ڪُري خانداني رئجشون ۽ تضاد پيندا ٿييا. ان ڪري هنن جي شهري گهرن ۾ شهري وٺين هجڻ پا هي طبقو منشگيريءَ کان ذهني ۽ فڪري طور تي چڻ ڪري سنڌي ٻولي ۽ ثقافت کي ڪاپهاري ڌڪ مٿي نہ ٿو چڙهي سگنهي. ان ڪري سننڌ جي

جئي پر اسان مان هر ڪو سوچن ۽ لوچن <u>۾</u> انهن کان چي پراسان مان هر ڪو سوجن ۽ لوجن ۾ انهن کان چو مسئلو جي تقاضا اها آهي تہ ڪٽهن پيير وڏيري بمابت ڳاڻهائڻ وقت ان کآن وڌيڪ دفعا پنهنجي اُندر واري تظرياتي. قومي ۽ ٻين تحريڪن ۾ هن جمو ڪردار

رکون. وڏن شهرن خاص طور تني ڪراچيءَ حيدرآباد ۾ جو هي اسان جا دين ڀائي آهن. انهن جو "مدِل ڪلاس" بہ اشان جي مدِل ڪلاس واٽگر ساڳڻي جوڙجڪ ۽ هيئت وارو آهي. پر اثر رسوخ، اثر پذيريءَ ۽ قومي ڪاڄ ۾ هٿ ونڊائڻ ۾ اهو پنهنجي الڳ ۽ منفرد جاءِ جوڙي چڪو آهي. ُهي طبقہ پنهنجي ڪميونتي جي مفادن کي قومي مفادن جو رنگ ۽ نالو ڏيڻ ۾ ڪامياب ويو آهي. هُو اجتماعي طور هڪ ئي مالها ۾ سموهجي وينو آهي. هن لڳل آهي. جنهن ۾ لياقت ۽ صلاحيتن بدران هرڪو پنهنجي ذاتي ۽ انفرادي مفادن بـدران احتــماعــ مفادن تَى گهُڻُو توجهه ڏُنو آهي. اهو طبقو هڪ ئي وقت ۾ هڪ جهڙو اجتماعي رويو رکي ٿي هن طبقي جي ٻار کان وٺي ٻڍي تائين سوج ۽ لوچ جو رنگ ساڳيو آهي پراسان جهيڙوڪ وڻ وڻ جسي ڪاٺير

شهري مدل كلاس وارو ماڻهو كنهن پيريا وڏيسي ڏي ضرورتن جي جهولي ڀري نہ ٿو وڃي. بـلڪـ ڪنهن پير وڏيري کي مجي بہ ڪو نہ ٿو. هن طبقي جو ٻار اسان جي ٻارن جيان رستن جا رولاڪ ۽ واندن كو ماڻهو يلي اٺ كتاب جا پڙهي وڃي پر هڙ جو تولونه ٿا ٿين شهرن ۾ يلي كيترا خاندان صبح جي نماز ته پڙهندا هجن پر سرڌي هجي يا گرميي ايندا. جيكڏهن كا بي هلكي قلنكي نوكري روپ كنهن نر كنهن بيريا وڏيري جهڙا هموندا. ان پريات جراتندا ۽ پنهنجي بارن كي اسكول موكل كري مرّس زال كي بانهي سمجهنّدو. والدين اولاد جاجتن كندا. اسان كي نتهن اس به نند مان كو نـ

مصَّلحت پسنديءَ ۽ ضرورت وقت مشافقتي سان سوچڻ جو مقام آهي. دک درد پريشانيون ۽ مسئلا هر ڪنهن قوم کي آهن. اسان کي بہ آهن. اسان جي باصلاحيت ماڻهو يا اڳتي وڌندڙ ماڻيهوءَ جما پيير پرپاسي رهندڙن کي بہ آهن. اسانُ وانگر نقلي مندِلُ كڍڻ. معمولي ڳالهين تي غير معمولي اختلاف کلاس انهن وٽ به آهي پر پوي به اسان ۽ انهن ۾ زمين آسمان جو فرق آهي. اهو فرق ڪو زمسين يا

انسان ۽ ضميرسان به بولاچاري ڪجي.

هاڻي ڪنڌ قيرائي اچو تہ پنهنجي ڀرپاسي تي بہ نظ آهيون ۽ اسان تي اجتماعي رنگ چڙهي ٿُہ سگهيئو

آهن. ان کري ڀلي وڏيڙي يا پير کي ڪو گنهنٽ وڌ ۽ لوچن جو نتيجو آهي.

Daily AWAMI SINDH Larkano

لاڙڪاڻو

www.dailyawamisindh.com

ولد(05)چنچر 05 جنوري 2019 ۽ بمطابق 28 ربيع الثاني 1440ھ شمارو_022 (قيمت 5 روپيا)

اهن جي هن ڏيهہ ۾ سوچڻ ۽ لـوچــڻ وارن جي ڪا بہ ڪمي ڪانهي. پر پوءِ بہ ڳالهـ سمجه کان باهر آهي تہ جيڪو زنده

با آهن. جو گهڻن ماڻهن جي گاڏيءَ کان ويڄن طبيبن جي ڪمي آهي. جيڪي پنهنجي ٿاھ کڻڻ مشڪل ٿي پيو آهي. ڀر مـزي مرض جاڻي دردجي دوا ڪن معاشري ۾ نماڻا ماڻهون ڪاروڪاري ٿي نہ مـرن هـا. كَّرْ پُنهنجي غلطي يـا دُمَّيـوارَّي قَبْـول تبديليَّ اچي. ماڻهن ۾ تبـديـلـي تـدُهنَ جوزنگُّ اُسان جي ذهنن تي نہ چڙهـي

آڻڻجي دعويٰ ۽ جاکوڙ ۾ ڪري آهي تر سالن کان وٺي ساڳيو راڳ ٿو تر سياست جي سينڌ سنوارڻ سماجي مفڪن جي طررت آهي.

سنڌ کي سماجي مفڪ رر جي

ٿو تہ پوءِ اهو ڪهڙو جادو آهي جو تريءَ آلاپيون ٿا ۽ اسان وٽ مدهوش ڪرڻ لاءِ خدمتن جا ساز وڄائڻ ۽ نيل ئي نہ ٿولڳي ۽ زبان تي تري اچي ٿو جهڙوڪ نئين ڌن آئيي ئي ڪانہ آهي صحافتي دنيا کي چار چند روايتون ساڳيون. اهي رسمون ساڳيون ۽ خُوابن تي بذل آهي مُنزلون ساڳيون پاڻ تي اسان کي ٻوڙا ٻڌي آهن تہ تارا ستارائی ایدی روشنی کندا جهڙو ک مبلغ ۽ انقلابي ماڻهو جبل جي آهن جو ڪو واٽهڙو آنهيءَ آڌار ٿئي واٽ چوٽيءَ تي بيهي. گهڻيو هيٺ بيندل فرمايوٽ روزا نمازون اهو پڻ چڱو ڪمر منجهي نہ سگهندو آهي. پوءِاها ڪهڙي ماڻهن کي ڌرتيءَجي خوبصورتيءَ ڏسڻ پراهو ڪو ٻيو فهم جنهن سان پسنجي ماجرا آهي جو ڌرتيءَ تي ڪيــــرا سـورج ۽ تازي هوا کائڻ جي ڳالهـ ڪـري رهــِـا پرينءَ کي". ان حساب سـان ڀـلــو آهيون ان ڪري جيڪڏهن سچ به چئون آزاديءَ ۽ خوشحاليءَ جون ڳالهيون مدبر ۽ سماجي رهبر موجود آهن. پير پيو۽ ٿا. تہ ٻڌڻ سمجهڻ وارا گهڻو پڙي آهين ۽ ڪيون پر اهڙن روزن نُمازن سان گڏ اهو به ڀينگ مٿان ڀينگ ٿيندي رهي ٿي. پنهنجي ڳالهه اثرنہ ٿي ڪري.

پنهنجي ڳاله اثر ڪري ها ته هر دفعي اصل ۾ ڳاله اها آهي ته اسان ۾ انهن پيرن ۽ وڏيرن کي ووٽ نہ ملن ها. بي ڳاله تر اها روآيت بغجي وٺٽي آهي تھ تبديلي تندهن ايندي. جڏهن ماڻهڻ ۾ پنهنجي ڳاله اثر ڪري ها تھ ذات پات ۽ ان جي آذار تي نعيجا ڪڍي دردن ۽ ڪرڻ لاءِ تيآر ڪونهي. ابــــــڙ حالــتـن ۽ ايندي.جدهن انهن جي ذهنن ۽ دليـن کي ينهنجي ڳالهـ اثر ڪري ها ته رڏا انـقـلاب درمل لاءِ ڪي دڳ ۽ پيجرا ڪـديـــا وڃـن ہیں تی ڈرٹو آھی ۽ پاڻ کی بے ڏوھي. تبديلي تڏھن ايننڌي جڏھن مبلغ ۽ ڳالھ ان ڪري ٻڌي سمجھي نہ ٿي وڃي مفڪر پنهنجا ڏهني. فڪري ۽ نظريا آتي جو يا تہ پاڻ کئي ڳاله ڪرڻ تہ ٿي اچي. يا فڪري ۽ نظرياتي خدمت خواه " تربيت هاڻي جڏهن هرڪو عالم ۽ اديب. شاعر ۽ قبلا درست ڪندا ۽ چاڪي جي ڏاننڌ پنهنجي ڳاله آٻڌڻ سمجهڻ وارآ ڪن ۽ ندڪري سگهنداسين پوءِهوندا ساڳيما ۽ صحافي. سياستندان ۽ سماجي وانگرفرسوده سوچن لوچن جٿي گڏهاڻي ڏهن ڪُونہ آهن انهيءَ صورتنحالَ ۾ لائون ۽ ساڳيا چگه آان ڪري موجنوده ڪارڪن قوم جي مقدر بدلائڻ ۽ مشبت جي چوڌاري نہ ڦرندا. اسان سان حشر اهـو سوچڻ ۽ لوچڻ وارن کي آهودڳ بہ مـلـي 🛘 سنگين حالتن ۾ اڄ سنڌ کي سمـاجي

کم یہ کیون ۽ اهم فہم یہ کتب آثیون. جنهن سان مقصد کی حاصل

اخبارن رسالن ايدينتوريل لكيا ۽ شاعرن 🛚 هي،جنهن تي گهٽ لکيوءِ ڳالهاپوويو آهي. ڳوڪيس ٿيو تہ سنڌ جا هندر توڙي مسلمان 🛚 هيٺان لٽاڙيو ويو . صايبون اڳ سنڌ ۾ ڪئوڙ رامر اهو امر انسان هو " جنهن کي تڏهن دنيا رارن سنڌ ۽ سنڌين کي کوٽڙ سڪو عمل بہ ڪري ڏيکاريو . خلافت تحريڪ آ ڪٽاريا ۽ سنڌ ۾ هندو مسلم فساد ٿيا. ڀڳت جگف سنتي مالههيي جو مفهم کي کو د جان مفهي رواياري ۽ انسان نوستي هجرت تحريف ۽ علم تعان داري تحريک ۾ کيو روا کانپوه اسارار پيمنائي ۽ الله بگل انسان جو دادار محو سنت ۽ ڀلارو پکت سنڌ جو خمير ۽ خمير رهيو اهي هن هو بي هندو مسلم اتفاق ۽ اتحاد قسي انکرين جون سوري جي هيادت شخي سياس قبل هئا . جمعي د کور در وادا چرن هياد هندو اساس خطره بر کري تالي هر ساله نتين قتي وين ، په اسان کي انهن جي نظر اگرين تي گين جين سنڌ جي مانحور هندو سالم من حالان ۽ سالمتون هئا سندي در اواد چرن سنڌ جي بالمحرو هندو سنڌ مي مانحور هندو سنڌ مي مواجع شرع در اور تلقون نيا سنڌ فدر ڪيو آهي.

در زمینی می دور منکتر بر با سیری نی سیکی بی سیری سیرن کی سیری در این مسلم به بیرو رسی سای برد سری می بود. بین را زداج بران فیر منکتر بر این بین بی جی خانمی تاثیر سند می سیرن سیدن و رازد ما کیتر فیزی می در می دور چکی غیر پکک کرد را در می دریشی و انسانی در سیری این اما بین بین بین بین بین بین بین بین در مید بین چکین میری میری بین جن کالیس ای می اما در این می در می در می در می در می در این می در در این می در در این می در در می در می در اسان هو کات بات چی متا پید کان تمام کهنر متنی می سالتی اسلام خلاف ختاب چیرائن بشایی رایشی اسان می در زن بهتجرن دا و می در موضحی معنی بر انسان درست دیش

سنگينگارن جي سردار تي انهي عرصي در ران ايترر د لکيو رير آهي ، جيتره غالباً سنڌ ۽ هند جي ٻئي ڪنهن سنگيت ڪار تي لکيو ريو آهي . شري شامداس پهريون ليکڪ هر جنهن آهي . شري شامداس پهريون ليکڪ هر جنهن

ساز وڄائي ۽ سربڏائڻ ڀاڻ سرڏنوهو. يعني انگريزن جي ابتدائي دور بلڪ خلافت تحريڪ واري حَڪمت عملي اختيار ڪئي. اسان جي کي ٻجائڻ جي ڪوشش ڪئڻ پروقت جي وير

درر جي هندو توڙي مسلمانن اهڙي ئي ناعاقبت در بری دند وزی مسانن اوی نی بالایت صوفي ۽ انسانيت جي پرچار ڪندڙ په نامت تعریف سند عی مرزمین بيدار مند، و 1941ع ۾ ڪتاب لکيو.1957ع ۾ تيرٿ وڙهي پوندو هئس تہ پرڀاني پل ڀريندو هئس . سان لکيو ويو آهي. سنڌجي ڪيترن مسلمان ومين نہ وري انجمن حمايت الا سلام جي بنياد

بنست ۽ 1964 ع ۾ تلسيداس تلريجا جن هن سادي ۽ سچي ماڻهر ٻاڻ کي اهڙي طرح تر ليکڪن اهڙي ريٽ هند ڌرمر ۽ انجي پوئلڳن ئي ڪو سنڌ ۾ ٻير. سنڌين پنهنجي عقل تي معياري كتاب لكيا . تازر كنيا لعل تلريجا عام مالهن جهڙو كيو . جو اكثر كري اويراءِ جي حق ۾ لكيو آهي .صدين كان وني سنڌجي پاڻ پٽيون ٻڌي الائي كيترن مذهبيءِ سياسي جيڪو قلمي پورهيو ڪيو آهي .ان جو ته مثال اڻ ڏلل ماڻهو کيس سڃاڻي بہ ڪوڻ سگهيندا 🛮 هنڏو توڙي مسلمانن جا زيارت گاہ ۾ احترام 🔻 تنظيمن جون شاخون سنڌ ۾ کوليون . سنڌ ۾ ي ڪونهي . ڀڳت ڪنور رام 1885 ۾ ڄاڻو 🔞 هئا ۽ کيائٽس چي پڇندا هئا د ڀڳت ڪنوروار 🛛 جون گاڏيون ميلون رهيو آهين . مذهبي ڪُٽر 🛚 انهن جون شاخون کليون . ڄن پوٽيون ڏاڏين کي 🧻 كتَّى آهي؟ سَأْنُسُ مُلْنُو آهي. حُلَيقت اها آهي پڻيو هنان كڏهن به نه گذريو آهي. ماري ويون. ڏاچي هئي ڏه تہ توڏو هئي تيرهن ت اوپرا ماڻهو تر چا پر کيس پنهنجن به کون انگريز سرکار د فقط سنڌ جي مذهبي رواداري واري ڳاله ٿي پئي. ننڌي کنڊ ۾ هندن ۽

مان هڪ قطر جيڪن ٻاڻ ماري کي زندھ مان فراه ٿي تر جھن ڪانگريس ٽي جري سنڌ جي مند نرزي مسلمان جڏهن اڳواني ڪندا آهن, جيڪي قور مان هوندا آهن. قور د ان جي پهرين گڏجائي ۾ سنڌي مرجود آهن. ڇڏي پوٽاڳي اختيار ڪشي نہ اسان جي لاءِ هوندا آهن، پرقور هن جي پري بنجي جيڪاهن مسلم ٿيگ قائر کئي ديہ اڳوائي سياست مذهب ۾ بدلجي رئي ۽ مذهب خواه ۽ نومبر 1939ع ۾ 4.5 سالن جي جبار ۾ پريائي آهي. آهي. الميرو يخدي جي سنڌين کي ملي ٿي. هن حقي سنڌ مريد (1. در ڪٽري جو بخدي وي جي الدي پيديا بيڪ وفات ڪاڻين 1939ع کاروني اڇرڪي ڀڳت ڪئو رام جي جارم ۽ خديتي لکڻ وشنداس کي ڏنواڻي رئيس غلام صحمد نهري ڪيس ٿيا. فدرن کي پائنال ڪيوريو. ڏينهن تائين منس ڪيدر احمالا لکيا ريا.

ه رويج رساري چها مقاين مسلمان جي مند منين و ترجاب دنر مني و لاجتدام دي طي منين در مي اين در هر گياري در معتد ڪري بر ايغان مسلمان کان اڳر هر دو انهي ڪري که حمتر رسو الله حم" انابي سند جي مينيا کي نامخدي مرسلموجي جي مني م ماهيتر دو پروائي ڪان هئي. چهاني لکندر هر تر نالي کان يو کي حاليا لکي سند جي خيدن غير مسلم رسو مي اين مي اين مي خود مند ڪري وهو هر دينها نسان جي داس خرور در نالي کان اين مي در ايساني معلي ۽ دائي جي مثالي ڪري راجي مياني دي مياني دي پي گوي گوير خاصت طبقيت خطري بر آهي. هو جيشين مي داس خرور کي گهري مياني در ايساني معلي ۽ دائي چي مثالي ڪري جي انهائي جي ميان مديني غير کي گهرها عظميت خطري بر آهي. هو جيشين اس ي کنيل هشت جو شاعي مي هي هي چيڪي پارلزار وظمل کان ري اڪثر کريفساني آگر ڏيکالي، نتيج امريشتر دسته سياسي سڪرن تائي طرق حالي اين ايساني ميان دي ايساني ميان تاکي اين ايساني ميان دي ايساني ميان دائي دي ايساني ميان دي ايساني ميان دي ايساني ميان دي ايساني ايسان دي دي دي هن عظمر انسان جو روح وين لڳو هي.

هئو. هرانسان درست هئي. ان ڪري دين ڌرم 🛽 شروع ڪيا تـ هندن بـر هن ناپاڪ تحريڪ جو 🔋 چوٽيين ٻين جي هٿن ۾ ڏنيين. پنهـنجـا ۽ 🔻 ڀڳت هو. هن هندو ۽ مسلمان کي هڪ نظر جا وبيچا وساري ڇڏيا هيائين. مسلمانن جي مده منهن ٽوڙ جواب ڏنو. هري لالچند امر ڏني صل پنهنجي گهرجا قسئلا ٻين کي نبيرڻ لاء ڏنا . سان ڏنو. هرڪنهن سان ڳالهاياٽين تـ هٿ

Title	S No.	Title	S No.
<u>ه واٽي تي بيٺل قوم ۽ غيب جو مسئلو .</u>	11	اچو ت ه <i>ڪ ٻي کي اڌورو قبول ڪرڻ ڇڏي ڏيون .</i>	1
ِ	12	<u>اچو ته هڪ ٻي جا ويري نه ٿيون .</u>	2
<u> خبر ٻڌ سڄڻ ،او! اڙي بي خبر .</u>	13	<u>. اچو ڪجهه ته آدرشن تي سچا ٿيون .</u>	3
<u>اخلي غلاميءَ جي زنجيرن ۾ جڪڙيل قوم .</u>	14	اسان جي تاريخ ۽ تحقيق دشمنيءَ جا ڪي مثال .	4
. <u>ک ،ڌر تي ڌڻين جو ڪامن فيڪٽر </u>	15	اسان جي دور جون ڪي علمي ۽ ادبيجماعتون .	5
<u>وکو ناهي دل جو دارون .</u>	16	اسان مان هر ڪو هٽ اسٽ تي آهي .	6
<u>روئاري سڄڻ پوءِ کلائڻ نه آيئي .</u>	17	انگريز <i>ي دور جي سياست</i> .	7
<u>ِئندي عمر گذاري ،ڀار دي خبر نه ڪائي .</u>	18	اڻ ڄاڻائيءَ جهڙو عذاب ۽ ڊپ جهڙو گناهه ٿئي اي .	8
مدي عمر حداري .پار دي حبر ته ڪائي .)	<u>ڪو نه</u>	
<u>سنڌ ۾ فڪري ۽ نظرياتي ارتقا جو گھوٽالو .</u>	19	آهي ڪو نڌڻڪي سنڌ جي شاندار تاريخ کي بچائڻ .	9
		وارو؟	
<u> سنڌي اڳواڻ ٿيڻ سولو پر سنڌي ٿيڻ تمامر ڏکيو .</u>	20	<u>ٻڌڻ ,سمجهڻ ۽ مڃڻ وارن جو تناسب .</u>	10

Title	S No.	Title	S No.
<u>ڪيڏا ڪار ڪن ، ڏيهي منهنجي ڏوهه جا .</u>	31	<u>سنڌي سماج ۾ باهمي لاڳاپن جي صورتحال .</u>	21
مولا منهن <i>جي پ</i> جاءِ ،بيا <u>و</u> چي بن پون .	32	سنڌين جي تقسيم کان سنڌ جي تقسيم تائين .	22
<u>هي دهلن سندا ڌڌڪا،ٻڌي ڇون ٻوڙا؟ .</u>	33	<u>سوچن ۽ لوچن ۾ توازن جو مسئلو .</u>	23
<u>وحدت ۽ ڪثرت جي فلسفي بابت اسان جي سماج جا .</u> ويچار		<u>سياسي تنظيمون ۽ ڪارڪن .</u>	24
واٽون ويهه ٿيون	35	سيفل سيئي آهيون, پر سيف الملوك به ته كو ٿئي .	25
الطاف حسين كي موٽ احتياط سان ڏجي يا جذبات سان؟.	36	شيڪسپيئر ۽ شاهه لطيف جون قومون .	26
رس ۾ رسڻ گهوريو .	37	عدم طرف وڌندڙ اسان جا قدم .	27
سنڌ ۾ عيسائيت جي تبليغ ۽ علم ادب.	38	<u>قوم ڪنهنجي پٺيان لڳي ؟ .</u>	28
<u>سنڌ کان ٻاهر ڪهاڻيَّ جي اوسر .</u>	39	<u>ڪامن فيڪٽرس جي تلاش .</u>	29
ننڍي کنڊ ۾ سنڌي ڇپائي <u>.</u>	40	<i>ڪراچي سنڌ جو چمڪندڙ ستارو .</i>	30

Title	S No.	Title	S No.
ادل سدا آرام ۾ . ڀائر پيا ڀٽڪن	51	<u>گفتا گُل: گل محمد جا" لاءِ لکيل تعارفي مقدمو"</u>	41
ادل سدا آرام ۾ . ڀائر پيا ڀٽڪن		Allama II Qazi	42
اسان جي ادبي دنيا جون انوکيون روايتون	53	Articles of Follow ON by Dr Pathan	43
اسان جي معاشر ي ۾ مخالفت جو مسئلو	54	Bhagatkanwar ram and other articles	44
امن پيار اتحاد جي، آءٌ ته بڻايون ايجندا سائين	55	The site Kutte-Ji-Qabar is part of Sindh	45
اهو عشق علم بنا, جانب! آهه جنون	56	انين آني جو اٺ ،ٻارنهن آناگهلاڻي	46
ايجها كام كريجي، جنهن وچ آدم آپ بڻيجي	57	اچو ته قوم <i>ي</i> آسمان جي اوزون جا تهه بچايون	47
<u>ايران جي علقمندي</u>	58	اچو ته کوهه ما <u>ن ېلو کدون</u>	48
ايندڙ مڪاني چونڊون, سسين جو چونڊو نه ٿين		ادارن مان اوندهه چو نه ٿي وڃي ؟	49
بره بنا نه بدلجن، هوت ۽ حالتون هي، جانب جوت-نگر جا، ڪجهه تان سياڻو ٿي	60	ادبي دهشتگر ديءَ جا انوکا اسرار	5 0

Title	S No.	Title	S No.
<u>تون تان اڌ کان مٿي آهين ڪائنات</u>	71	<u>برهمو سماج ۽ سنڌي ادب</u>	61
<u>تون جا چئين تبديلي، ان جا گهڻا انگل</u>	72	<u>به لفظ </u>	62
<u>تون دکي ٿي دجال</u>	73	<u>ٻوڙا ٻڌن ڪين، ساز اسان جي سورن جا</u>	63
<u> جانب! جزوي طور ، ڪرين ڪوهه قبول؟</u>	74	<u>ٻوليءَ جي جهولي، پنهنجن ۽ پراون جا گل ۽ ڪنڊا</u>	64
<u>جانب! جل ته جلئون جوت لاءِ</u>	75	<u>پاڻ اهڙا جو هاٿي به ڇٻر ۾ لڪائي ڇڏيون</u>	65
<u>جت نانيءَ - ويڙهو ، ات پيار نه ، پر جهيڙو </u>	76	<u>پاڻ جو پنهنجي ليکي ۾ ناهيون</u>	66
<u>جهڙي سٺ، تهڙي ٽي ويهان</u>	77	تصوف جي غلط تشريح	67
<u>جهمون ڇڳاڻي</u>	78	<u>تنظیمون توجه ڏين</u>	68
<u>جي سوچين لوچين، تون سماج لاءِ</u>	79	<u>توبن جاني! هيءُ جهان</u>	69
<u>جي سوچين لوچين، تون سماج لاءِ</u>	80	توبن جاني! هيءُ جهان ــبشر آهينياتونباهه؟	70

Title	S No.	Title	S No.
حالتون كاڏي پيون وڃن؟	91	جي کم کرين سکارتا ، صاحب نه کر اکارتا	81
<u>حالتون ڪاڏي پيون وڃن؟</u>	92	جي کم کرين سکارتا ، صاحب نه کر اکارتا	82
حكومتون ملازمتن لاءِ ويري يا واهرو؟	93	<u>جي نينهن نشابر نه ڪري, سو تان ناهي نينهن</u>	83
<u>خيرپور جي سرمستي</u>	94	<u>جيڪس ھيس ڌاري</u>	84
<u>در دن جي دوا جو هيءُ ئي ديار يار</u>	95	<u>چونڊن جي ٻئي مرحلي مان ڪهڙيون ڳالهيون</u> <u>چونڊجن</u>	
دنیا بدلایون یا دل بدلایون؟	96	<u>چونڊن جي ٻئي مرحلي مان ڪهڙيون ڳالهيون</u> چ <u>ونڊجن؟</u>	
<u>دنيا جي در دن سان گڏ ، سنڌ جا سور به ياد ڪريون</u>	97	<u>ڇا سنڌ جي سياست جا خدوخال اهي ئي رهندا؟</u>	
داکٽر در محمد پٺاڻ داڪٽر بلوچ جي کتاب رهاڻ هيرڻ کاڻ،" جلد ٻئين جو مطالعو تعارف		<u>ڇاکي وڃي ڇو ٻيلي رهين ٻين جو</u>	88
رانول تنهنجا رنگ هزار		<u>ڇڏيو ته ادارا الله کي پيارا نه ٿين</u>	89
رانول! روایتون، قائم دائم اصل کان	100	<u>چورا! توکي پڳ ڪو نه ٻڌرائيندا</u>	90

Title	S No.	Title	S No.
سنڌ جي سياستدانن ڏانهن صور تحال جو سنيهو	111	<u>راڻن کي نه راڄن کي، پر راضي رکجي روح</u>	101
<u>سنڌ کي سماجي مفڪرن جي ضرورت آھي</u>	112	رت آئي مٿڙي ٿاڌل جي	102
<u>سنڌي ادب جو وڏو نالو - حميد سنڌي</u>	113	<u>رحم ۽ رحمت لاءِ ترسندڙ قوم</u>	103
<u>سنڌي ادبي بورڊ يا ڪشمير جو مسئلو</u>	114	<u>رشتا روحن ڇڏيا</u>	104
<u>شامتِ اعمال ما صور تي نادر گرفت</u>	115	رينجرس جي اختيارن وارو مامرو ڪهڙو رنگ لائيندو؟	
<u>شاید مون ۾ ناهين تون, يا تو ۾ نه آهيان مان</u>	116	ساهرن سان گڏ، پيڪن سان به کڻي رهائجي	
شطرنج جي مهرن جي مٽاسٽا ڇو ۽ ڇا لاءِ؟	117	سرشاهنواز ۽ سکر بئراج ۽ ٻيون ڪجهه ڳالهيون	107
صاحب! سنڌي ڪير سڏائي	118	سکر بیراج جا سنڌ جي عام جيوت تي اثر	108
الطاف جي عافيت	119	<u>سنڌ ۾ سماجي ڪمن جي صورتحال</u>	109
الطاف جي عافيت پاڪستان ۾ ئي آهي		سنڌ جو سنجيدھ مسئلو فرد-سازي آھي	110

Title	S No.	Title	S No.
ڪجهه هوشياري, مٿان اچي پئي آدمشماري	131	الطاف، ايم كيو ايم ۽ علائقائي سياسي صور تحال جون تقاضائون ۽ حڪمت عمليون	121
<u>ڪرسين, عهدن ۽ رتبن</u>	132	<u>عجب جهڙيون عادتون، پرين ۾ آهن</u>	122
<u>ڪرسين، عهدن ۽ رتبن سان واڳيل واسطا</u>	133	<u>فرض ادا ٿي ويو</u>	123
<u>ڪوڙو تو ڪفر سين, ڪافر ڪين سڏاءِ</u>	134	قرب ۽ قربت جا ڪاٿا، هي ته ناهن هوت	124
<u>گرميءَ جي گرمر سياست</u>	135	<u>قلم ڪياڙيءَ جي وهيو، تون تان ڪٽ نه ڪنڌ</u>	125
<u>گل ــگلحیاتجا</u>	136	<u>قلندر جي نگريءَ جو سانحو ۽ اسان جو نظرياتي</u> <u>سفر</u>	126
<u>گھٹن منھنجن غمن تي، رھجان تاريخ تون گواھه</u>	137	<u>قوم يا هر ڪنهن لاءِ لٽ جو مال</u>	127
مَ كي روءُ نه رڙ، نه <i>كي كر</i> دانهون	138	<u>ڪاڳر ڪارا ڪري ڪوھ! ستي ڏي ڪا سرت جي</u>	128
مارون گهرن ملڪ جا ، پنهنجن کان پناهه	139	<u>ڪجهه هوشياري, مٿان اچي پئي آدمشماري</u>	129
مارون گهرن ملڪ جا ۽ پنهنجن کان پناهه	140	<u>ڪجهه هوشياري, مٿان اچي پئي آدمشماري</u>	130

Title	S No.	Title	S No.
ناظم آيو ناز سان بدليو كين نظام	151	ماندو ٿجي، پر مندو نه ٿجي	141
<u>نانيءَ ويڙهن جي نوبت ڇو اين<i>دي</i> آهي؟</u>	152	ماندي ٿيءُ نه مارئي	142
<u>نه سبب نه سرت, نوڙت رڳو نفرت سان</u>	153	<u>ماڻهو مُٽجن ڪو نه, مٽجي سگهن من</u>	143
نهنجي ماتر ڀوميءَ جي موجودھ دور	154	محبن معتبري، سکي پٽڪي ڊاهه ۾	144
<u>نيچ نوڪري گند جي ٽوڪري</u>	155	مسئلو اقليت ۽ اڪثريت جي مخالفت جو	145
<u>نيو يارك تائين پهچندڙ نظرون</u>	156	مفروضن جاماريل ماڻهو	146
<u>نئون دور ۽ نوان يزيد</u>	157	ملڪي سياست ۾ سلطاني گواهن جو ڪلچر	147
<u>هي تان ڏس هوش سان، هلي ڪيئن جهان</u>	158	<u>موت، ميڊيا ۽ اسان جا رويا</u>	148
<u>هي جو پرين پهتا پارتي، سفارشي</u>	159	مئن متان مامرا, هیئن نه وجهجن هوت	149
<u>هي درگاهن تي دانهون ۽ اسان جي منزل جون راهون</u>	160	<u>نازن وارا او نخریلا اربیلا</u>	150

Title	S No.
<u>سور، جي ساجن! تنهنجي سماج ۾ _</u>	ھي 161
هيڻا پوءِ به ٻيڻا ؟	مي 162
<u>ءُ دشمني ته ناهي </u>	ھي 163
<u>ل ٿي وايون ڪري</u>	164 وديا
<u>ي وٿ ادا حميد </u>	165 وڏي
<u>ون مڇيو ن,قانون ۽عوام</u>	166 وڏي
<u> </u>	167 وره
ي واچوڙو پهتو اچي يمن ۾_	168 وري
<u>ي ورئي ٿو واءُ ،ڏکن سندو ڏيهه تي</u>	وري 169

Contact of Dr. Dur Muhammad Pathan

- Website <u>www.drpathan.com</u>
- Email gulhayat2010@gmail.com
- Phone Number +92 333 7526616

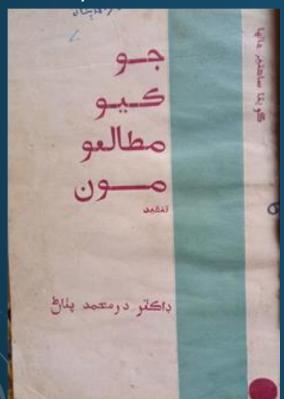

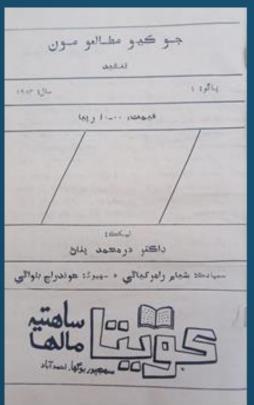
DUR DUR MUHAMMAD PATHAN-SCHOLAR

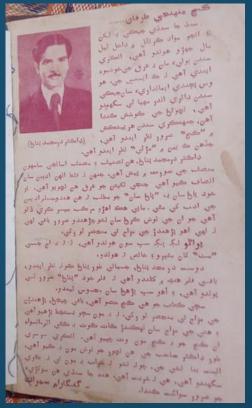
HISTORIAN, POET & WITER OF SINDH. PROVINCE OF PAKISTAN IS FAMOUS AND POPULAR IN INDIA.

IN EIGHTY DR.PATHAN STARTED CONTRIBUTING HIS PROSE AND POETRY FOR INDIAN JOURNALS AND PERIODICALS.

His First Book "JO KAYO MUTALIO MON" in India was published in 1983 by Kavita Sahitya Malha,
 Ahmadabad. It was a book on Criticism and an Eminent Scholar Gangaram Samrat wrote introduction of Author, Dr. Dur Muhammad Pathan

INDIA FOR DELIVERING LECTURES ON THE HISTORY

in 2008, keeping in view the status and contribution of Dr.Dur Muhammad Pathan, he was invited to India for delivering lectures on the History, Culture and Literature of Sindh.

Ram Jethmalani

Sindh played a vital role in freedom movement during British rule but information about it is scattered and there is no single comprehensive document which records the glorious contribution made by Sindh. The main reason for this is that with Independence, came also the Partition and the province of Sindh was in its entirety merged with Pakistan without regard to the fact that certain regions of Sindh had larger Hindu population. But then the unfortunate situation was that the leaders of the Indian National Congress wished to avoid any protracted negotiations as they were in a hurry to get independence and power for themselves, despite protests from the Sindhi leaders; and the leaders of the Muslim League were naturally keen to have the largest areas merged with Pakistan. But apart from surrender of entire Sindh to Pakistan, the situation so arose that with Partition, Hindus in Sindh came under a terrible threat to their life, liberty and property. Large numbers of Hindus from Sindh began to migrate to India with the help of local leaders of the Indian National Congress. The turmoil in Sindh became all the greater with the influx of Muslim refugees from India and the danger to Sindhi Hindus grew day by day making it imperative for them to leave Sindh. Yet, they faced a dilemma as the leaders in India were against Hindus leaving Pakistan to settle in India and the direction to the local leaders of the Indian National Congress in Sindh were to discourage such exodus. But the local leaders,

being witnesses to the terrible situation in Sindh, defied the orders from the Central command; and the waves of migration to India began with Sindhis leaving their properties and all their possessions in Pakistan. Faced with reluctance from Indian leadership and to ensure that India does not close its door to refugees from Sindh, the Sindhi leaders rushed to Mahatma Gandhi, who alone in India understood the plight of Sindhi evacuees; and Gandhiji uttered his famous line, "I am a Sindhi", and under his influence, the gates of hospitality in India began to be opened, somewhat, for those

Sindhi refugees from Pakistan.

In those conditions of turmoil, distress, danger, and uncertainty, naturally the emphasis of the penniless Sindhis migrating to India was to face immediate economic challenges and, somehow, to improve their living conditions. Over the years, these challenges have been met successfully.

The time has therefore come to set the record straight and to attempt to present a comprehensive account of the glowing contribution of Sindh in the freedom struggle and the role of heroic Sindhi freedom fighters.

How the Idea Was Conceived

Though Sindh remained second to none in the freedom movement, while going through the pages of history compiled on the freedom movement, it is observed with grief that most of the historians have ignored the outstanding contribution of Sindh in the Freedom Movement.

Independence was the result of the joint and collective struggle launched by the masses of the united British India. Sindh played its vital / leading role in the freedom movement since the War of Independence of 1857 (though it was conquered only 14 years earlier in 1843). Sindh participated in the formation of All India Congress Committee (A.I.C.C.) and All India Muslim league (A.I.M.L.). Non-cooperation movement duly supported by Mahatma Gandhi / I.N.C.C. was implemented in Sindh by virtue of the passing of a resolution at the Khilafat Conference in Karachi.

Immersed in survival initially and accumulation of wealth later, Sindhis did not pay heed to the recall of their glorious past, with the result that they now stand disassociated with it altogether. Added to this, the young generation was compelled to assimilate into culture and society, very different from their own. This situation created adjustment problems for the young generations. The link to their roots and cultural heritage was severed, but cultural and historical identification made them feel lost, because no body was there to tell them who they were and how their collective future identification would be determined and accepted by the world community.

Apathy and lack of interest of Sindhis was obvious when people / scholars of other provinces started making demands for creation of their own Museums and Archives for highlighting their role in the freedom movement. Recently it has been demanded and suggested that Bengal / Punjab Partition Museums be founded

Sindhis being second to none in the Freedom Movement during British Rule cannot afford to be a vanishing or invisible nation. With their own Identification, they have to play their role in the present and future in the world community. And history has proven that Sindhis are capable of leading the world community in every field of life.

Keeping in view the above facts, like minded people conceived the idea of initiating a project so as to rectify the situation. In this connection Dial Gidwani took a leading role and started looking for the co operation of like minded Sindhis and organizations. In India he received due co operation from outstanding individuals besides, organizations such as Global Sindhi Council and SindhiShaan. In Sindh / Pakistan he approached the Gul Hayat Institute to extend its co operation for the noble cause.

As a consequence a joint meeting of American Institute of Sindhology, U.S.A., (www.sindhulogy.org.) Global Sindhi Council of India (www.globalsindhicouncil.org) and Gul Hayat Institute of Sindh (Pakistan) (www.gulhayat.com) was held in Mumbai between 11-19 February 2008 to discuss the proposed project and finalize its modalities and chalk out future lines of action. Several Sindhi scholars, historians, academics were invited to participate.

We owe it to our generation and the coming generations, an authentic and objective historical record which, among others, will include the following features:

History of relevant political parties-organization & activities

Movements of political importance.

Chronology of political events.

Role of press and media; Imposition of ban/censure on press/literature.

Impact of Divide & Rule policy on Sindhi Society.

Freedom Fighters and their contribution

Role of Bombay Legislative Council, Central Legislative Assembly and Sindh Legislative Assembly and other debates.

The task will consist of the following assignments:

Collection of source-material in India, Sindh and elsewhere, such as Articles, Memoirs, Auto/Biographies, testimony of witnesses etc.

Government publications, such as Year Books, Reports etc.

Proceedings of Assemblies/Councils.

British records

Newspaper and media reports

Court Cases

Information on websites

We owe it to our generation and the coming generations, an authentic and objective historical record which, among others, will include the following features:

History of relevant political parties-organization & activities

Movements of political importance.

Chronology of political events.

Role of press and media; Imposition of ban/censure on press/literature.

Impact of Divide & Rule policy on Sindhi Society.

Freedom Fighters and their contribution

Role of Bombay Legislative Council, Central Legislative Assembly and Sindh Legislative Assembly and other debates.

The task will consist of the following assignments:

Collection of source-material in India, Sindh and elsewhere, such as Articles, Memoirs, Auto/Biographies, testimony of witnesses etc.

Government publications, such as Year Books, Reports etc.

Proceedings of Assemblies/Councils.

British records

Newspaper and media reports

Court Cases

Information on websites

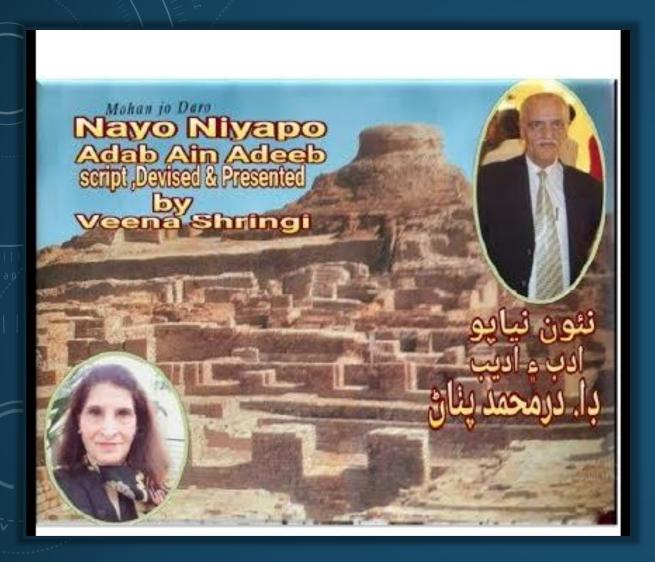
ANCESTRAL INFORMATION

- Gul Hayat can provide information on your ancestors from its research papers for which the following information is required.
 - 1) Full name of your Ancestor
 - 2) Name of City / Province of his residence in Sindh
 - 3) Political affiliations, if any
 - 4) Occupation
 - 5) Any other relevant information

The Information will include following, which may enable you to arrange your family tree

- Dr.Dur Muhammad Pathan did excellent job on the History and helped so many people in providing Ancestral Information as requested. It was free of charge service.
- Outstanding work on the History, Culture and Literature of Sindh was appreciated by Indian Literary Bodies and Individuals. Veena Shringi- writer and Founder of ladies Organization introduced and shared services of Dr. Pathan and his Gul Hayat Institute on YouTube. Its Link is given bellow:

EXCELLENT JOB ON THE HISTORY AND HELPED SO MANY PEOPLE

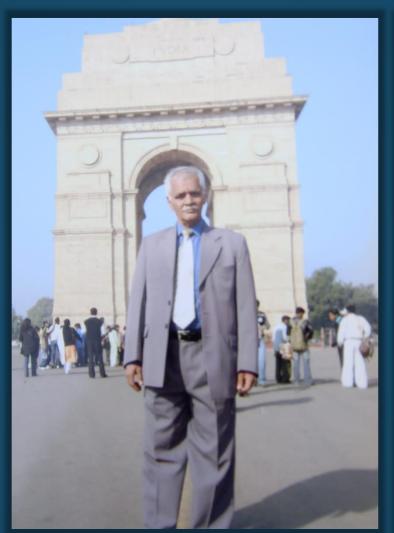
Dr.Dur Muhammad Pathan did excellent job on the History and helped so many people in providing Ancestral Information as requested. It was free of charge service.

Outstanding work on the History, Culture and Literature of Sindh was appreciated by Indian Literary Bodies and Individuals. Veena Shringiwriter and Founder of ladies Organization introduced and shared services of Dr. Pathan and his Gul Hayat Institute on YouTube. Its Link is given bellow:

https://www.youtube.com/watch?v=zzdNfGholSQ

DR. PATHAN IN INDIA

Monday , May 19, 2008

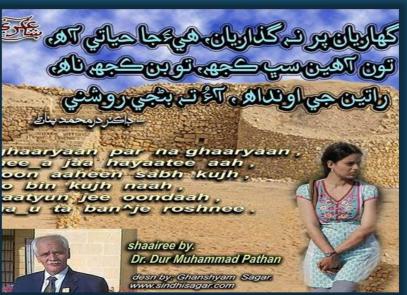
Dr.Dur Muhammad Pathan is favorite Poet of so many Indians. Ghyansham Dudia- an eminent Artist, Flim Maker and Poet designed hundreds of Couplets of Dr.Dur Muhammad Pathan and shared on Internet Groups in India and Sindh. Some of Couples of Dr.Dur Muhammad

Designed poetry by Ghanshyam Dudia

http://drpathan.com/index.php/corners/dr-pathan/good-wishes/designed-poetry

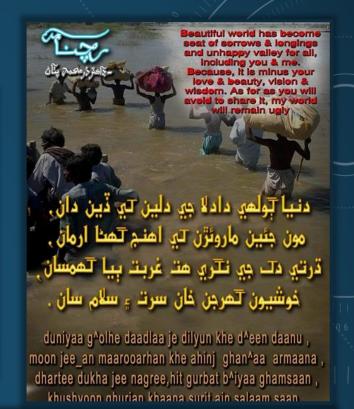
DESIGNED POETRY BY GHANSHYAM DUDIA

Thanks All